

KROK

2

Ročník 5/2008

Knihovnická
Revue
Olomouckého
Kraje

OBSAH ČÍSLA

PRVNÍ KROK

Úvodník – Hana Študentová 1

ROZHOVOR KROKU

Umění kulturně naplnit život – *Bohumír Kolář*
s *Ladislavem Lamačem* 3

KNIHOVNICTVÍ DRŽÍ KROK

Knih v 21. století v Opavě již popáté – *Roman Giebisch* 7

O KROK DÁL

Umíme žít v interkulturní společnosti?
– *Monika Morgensternová, Lenka Šulová* 12
Quo vadis, philosophia? – *Jaromír Mrňka* 17
Paměť krajiny. Putování Hanou – *Ján Kadlec* 20
Stopy po hudebních krocích v Olomouci II. – *Ladislav Kunc* 25
90 let Spolku sběratelů a přátel exlibris – *Josef Chalupský* 28

KROK V LITERATUŘE

Proč spí česká literatura? 3 × odpovídá *Alexander Tomský* 32
Když konkrétnost, tak v poezii – *Marta Konířová* 34
Recenze: Život moravských řek – *Helena Veličková* 36
Olomoucké Prvotiny – *Radim Karlach* 37
Fejeton: Shakespeare versus reality show – *Vít Olmer* 38

KROK ZPĚT

Kde voní pergamen. Jak se dělá z rukopisů věda – *Štěpán Kohout* 40
Monasterium – digitalizace středověkých listin – *Štěpán Kohout* 46

KROKFÓRUM

Škola naruby – *Dana Kochová* 48
Městská knihovna Šternberk jubluje – *Vlasta Hlůzová* 50
Vzpomínání v žádném případě smutné – *Ivanka Horáková* 54

KROK INFORMUJE

Aktuality 56

REGIONÁLNÍ OSOBNOSTI 58

Na obálce: Pramen živé vody – fontána u sv. Jana Sarkandra
v Olomouci (foto Marek Otava)

KROK • Knihovnická revue Olomouckého kraje
Vydává Vědecká knihovna v Olomouci
Ročník 5., číslo 2, vychází čtyřikrát ročně

Vedoucí redaktorka: PhDr. Helena Veličková,
e-mail: velickova@vkol.cz
Odpovědný redaktor: Mgr. Roman Giebisch, Ph.D.
e-mail: roman@vkol.cz

Redakční rada:
Václava Jemelková,
e-mail: v.jemelkova@kr-olomoucky.cz
Mgr. Hana Bartošová,
e-mail: bartosova@olmuart.cz
PhDr. Miloš Kvapil,
e-mail: reditel@knihovna.cz

Adresa vydavatele a redakce:
Vědecká knihovna v Olomouci,
Bezručova 3, 779 11 Olomouc
Tel.: 585 205 311, fax: 585 225 774
e-mail: redakce@vkol.cz
IČO: 100625

Grafická úprava obálky: Ivana Perůtková
Kresby: Ing. Markéta Otavová
Technická redakce: Petr Jančík
Tisk: Polygrafické středisko
Univerzity Palackého v Olomouci
Biskupské nám. 1, 771 11 Olomouc

ISSN: 1214-6420 (tištěná verze)
1214-648X (elektronická verze)
Registrace: MK ČR E 6450

www.vkol.cz/krok

Uzávěrka čísla: 15. dubna 2008

Vážení čtenáři,

občas se setkávám s pochvalou našeho časopisu za celkovou grafickou úpravu, přehlednou strukturu obsahu s pravidelnými rubrikami a tematickou šíří publikovaných článků. Je pravda, že KROK může stavět na velmi bohatém kulturním dění na Olomoucku, a to v minulosti i současnosti, a na širokém autorském zázemí. Autoři článků jsou odborníky na svém místě, přinášejí zajímavosti z literatury, kultury a historie, tematicky vztahované k našemu regionu. Spolupráce redakční rady v režii Heleny Veličkové úspěšně funguje, články mají analytický a hodnotící charakter a časopis je svým bohatým kulturním záberem přijímán širší čtenářskou obcí, a přitom si zachovává vazby na obor knihovnictví.

Kromě poděkování redakční radě a našim přispěvatelům bych se chtěla zmínit o informacích z hlediska jejich dostupnosti v podobě poskytovaných služeb Vědecké knihovny a také vzpomenout některé mimořádné kulturní události letošního roku.

Hned na obálce KROKu připomínáme novou fontánu Pramen živé vody svatého Jana Sarkandra od akademického sochaře Otmara Olivy, který získal krajské ocenění za výjimečný počin roku 2007 v oblasti profesionálního umění. Fontána je napájena ze studny ve sklepení barokní kaple na Michalském návrší a po Arionově kašně sochaře Ivana Theimera z roku 2002 obohacuje soubor barokních kašen v centru města. Námět souvisí s duchovním významem prostoru, neboť na místě dnešní kaple svatého Jana Sarkandra stála od 15. století věznice, v níž byl roku 1620 vyslýchán a umučen Jan Sarkander. Výzdoba fontány zdůrazňuje nesmiřitelný protiklad dobra a zla. Zlo symbolizují hadi, triumfující dob-

ro a věčný život symbolizuje tryskající životodárný pramen.

V této souvislosti se jeví jako symbol Karel Čapek, jehož výročí 70 let od úmrtí si letos připomínáme. Autor propagující význam vědomí a duševních hodnot, zdůrazňující znalosti, schopnosti kreativně myslet a konat. Autor trpící úzkostí, že tak krásný a rozmanitý svět a lidský život mohou být zničeny; hledající záchranu života v lidském srdci.

Dalším důvodem, proč jsem si vzala úvodní slovo, je snaha zaměřit pozornost tentokrát více na Vědeckou knihovnu v Olomouci a seznámit Vás s novinkami, které pro naše uživatele postupně realizovali pracovníci oddělení automatizace. K bohaté šíři nabídky on-line služeb, tedy služeb, které si čtenář může přes internet zařídít sám, aniž by knihovnu navštívil, patří již delší dobu rezervace dokumentů a prodlužování výpůjční doby. Z novějších vymožeností je to možnost zaslání zpráv z knihovny, návrhy na zakoupení publikací (deziderata), využití meziknihovních výpůjčních služeb a nově, pomocí oborových RSS kanálů, také získání informace o nových knihách z určitého oboru z katalogu knihovny. Navíc elektronický katalog se výrazně zmodernizoval a v zájmu poskytování informací o nových knihách a přírůstcích dnes poskytuje obrázky obálek knih, anotace i hodnocení publikací, případně další informace o autorovi a jeho knihách. Ve snaze nabídnout uživatelům služby umožňující lepší orientaci v záplavě knižní produkce se knihovna soustředí na vyšší informační hodnotu katalogu. Tato snaha je zcela na místě, vždyť za loňský rok bylo v České republice vydáno přes 18 000 titulů, což je v historii rekordní počet. Z posledních novinek v elektronickém katalogu bychom neměli opomenout databázi elektronických knih z Projektu Gutenberg (asi 23 000 titulů), jejichž plné texty jsou dostupné on-line. V úplném zobrazení

titulu můžeme najít také obsahy nebo ukázky českých i zahraničních knih z Google Books.

Velké téma v dnešní době je přístup k internetu, poskytovaný uživateli knihovny zdarma. Protože počet počítačů pro veřejnost je velmi omezený, rozšířila Vědecká knihovna pro své čtenáře přístup k internetu o možnost bezdrátového připojení k elektronickému katalogu a internetu. Ano, konečně máme Wi-Fi (Wireless Fidelity, technologie bezdrátového přenosu). Uživatelé s vlastním notebookem či kapesním počítačem s Wi-Fi kartou mají přístup k stránkám Vědecké knihovny, k on-line katalogu knihovny a dalším elektronickým informačním zdrojům. Nová služba je k dispozici ve velké studovně hlavní budovy knihovny i ve speciálních studovnách historických fondů a vázaných novin v tzv. nové budově knihovny. Možná tým nahráváme soupeření „tištěného a digitálního“. Mnozí předpovídají, že digitální věk a internet, neuvěřitelné možnosti a celkový pokrok v oblasti technologie vyprázdní veřejné knihovny a úplně skončí éra, která trvala celá staletí. Na druhé straně knihovny zpřístupňují obrovské množství dokumentů – knih, novin, periodik a ostatních pramenů, kde World Wide Web je pouze alternativním přístupem k vyhledávání informací. Zřejmé rozlišení je také mezi on-line sbírkami (digitalizovanými dokumenty) a internetovými nebo webovými zdroji, kde sbírky poskytované knihovnami obsahují rigorózně publikované dokumenty, zatímco zdroje na internetu jsou různé úrovně, často omezené copyrightem nebo nutnou registrací. Budoucnost knihoven podle předních odborníků spočívá v propojení klasických a digitálních dokumentů, v nabídce zajímavých služeb, ideálně v podobě informačního a kulturního centra obce.

Výzkum čtenářů a čtení uskutečňují Ústavem pro českou literaturu Akademie věd ČR ve spolupráci

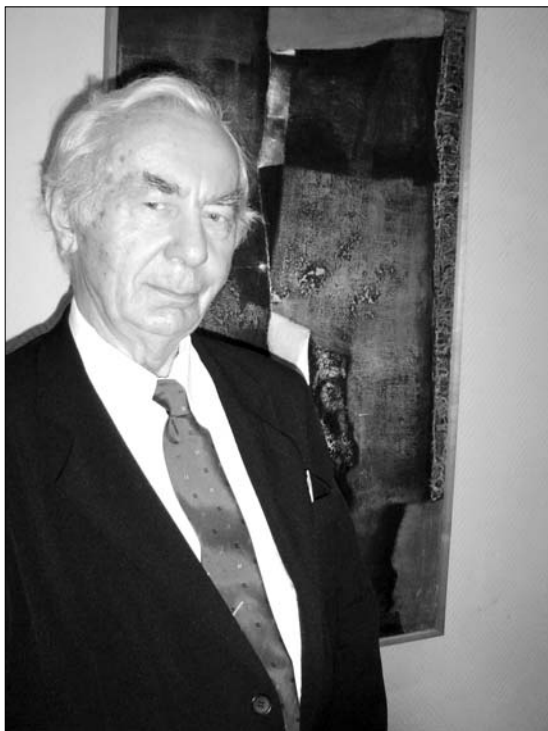
s Národní knihovnou ČR (NK ČR) v minulém roce potvrdil, že 40 % respondentů průzkumu navštěvuje knihovny, což představuje nárůst o 10 % za posledních zhruba 10 let. Knihovnám se podařilo získat nové čtenáře, což souvisí jistě s potřebou vzdělávání, ale také s rozšířením a modernizací služeb knihoven. Knihovny také nikdy nebyly jen půjčovnami knih, ale kulturními institucemi ve vzdělávacím systému a garanty přístupu k informacím. Snaží se zaměřit své aktivity na děti a mládež, vychovat si mladé čtenáře. Jak uvádí dr. Vít Richter, ředitel Knihovnického institutu NK ČR, v reakci na výsledky výzkumu čtenářů a čtení – pokud se člověk do knihovny nedostane jako dítě, je velká pravděpodobnost, že už ji nikdy nenavštíví. Samozřejmě největší motivaci ke čtení získávají děti od svých rodičů.

Ale zpět ke knihovně, ještě na jednu novou službu bych Vás chtěla upozornit. Je to trochu mezi snem a utopií, nebo hravou fantazií s nádechem ironie – na světě je „Virtuální knihovník VKOL“, umožňující komunikaci se čtenářem v reálném čase. Opět z dílny automatizace knihovnických procesů za účelem modernizace elektronického katalogu. Služba je aktuálně nabídnuta čtenáři v případě, kdy jeho hledání v katalogu je z nějakého důvodu neúspěšné. Zatím ve zkušební fázi, ale s výbornou odezvou – např. jedna čtenářka děkuje, že dostala okamžitou odpověď a problém byl hned vyřešen. Navíc „osoba“ na druhé straně se k ní chovala velmi mile, popřála hezký den a hodně zdaru, což dotyčnou pochopitelně potěšilo. Knihovníci, pozor, čtenářka byla příjemně překvapena a popřála nám více takových dobrých nápadů.

Jak vidím, když si vezmu slovo, je dost dlouhé, a pokud Vás Štěpán Kohout naposled zval do ráje, loučím se s pozdravem na shledanou v knihovně!

Hana Študentová

Umění kulturně naplnit život – jubilant JUDr. Ladislav Lamač

Slova, jimiž by bylo možno charakterizovat osobnost olomouckého jubilanta JUDr. Ladislava Lamače, narozeného 3. května 1928 ve Vsetíně, není třeba hledat dlouho. Stačilo by k tomu několik superlativů a drobná poznámka, že se týkají mnoha kulturních oblastí a uměleckých oborů,

jimiž jubilant vedle své praxe advokáta naplňuje svůj život. Sáhnout proto v případě JUDr. Ladislava Lamače k pojmům polyglot či polyhistor nebo upozornit na jeho mnohostranné znalosti uměleckých oborů není nadsázka či hyperbola, ale pouze srozumitelná kvantifikace jeho vzdělanostního nivó. Kulturní veřejnost, a to nejen olomoucká, přijímá Lamačova hodnocení a bezprostřední divácké a posluchačské soudy uměleckých interpretačních výkonů, jež se projevují obdivným, ale na Hané méně frekventovaným zvoláním „bravo“, velmi vážně a často se s nimi ztotožňuje. To proto, že se jubilant málokdy mýlí. Umožňuje mu to zasvěcená informovanost a schopnost racionálně analyzovat, nepodléhat povrchnímu dojmu a vzhledem k velkým zkušenostem i srovnávat. Ladislav Lamač si tím zcela bezděčně získal ve sféře umění až záviděníhodný společenský respekt. Olomoučanem se stal v polovině šedesátých let, kdy se do města přestěhoval ze Studénky. V souvislosti s jeho osmdesátkou jsem jubilanta požádal o rozhovor.

Pane doktore, kam sahají počátky vaší oceňované kulturnosti?

Pokud tím máte na mysli můj zájem o krásnou knihu, výtvarné umění, hudbu a divadlo, jeho počátek nacházím v dětství, ve vlivu mých nejbližších a v příkladu svých učitelů a profesorů. Můj otec, povoláním krejčí, patřil k lidem, kteří byli označováni jako písmáci. Hodně četl, přemýšlel,

psal. Byla mu vlastní moudrost a s maminkou mne i mé sestry v tomto duchu vychovával. Vzdělání si velmi vážil.

Také jsem měl velké štěstí na učitele. Když jsem navštěvoval první třídu tehdejší měšťanky, všiml si pan učitel Gregor, můj třídní, že mi to „jde“, a doporučil mému otci, aby mě přihlásil k rozdílové zkoušce do sekundy hranického gymnázia. Tak jsem se stal studentem, kterému až do oktávy otevírali nové a nové obzory profesori – vzpomínám především na ty humanitně zaměřené, znalce latiny, němčiny, francouzštiny, ale i češtiny, výtvarného umění, hudby, dějin, kteří se nerozpakovali nadchnout nás pro Platóna, Masaryka, Mukařovského, francouzské básníky. Typické pro ně bylo nejen preferování hodnot duchovních, kulturních a uměleckých, ale i postoje občanské, vlastenecké... Mnozí byli za války perzekvováni

a riskovali životy za naši svobodu. To bylo pro nás velmi příkladné.

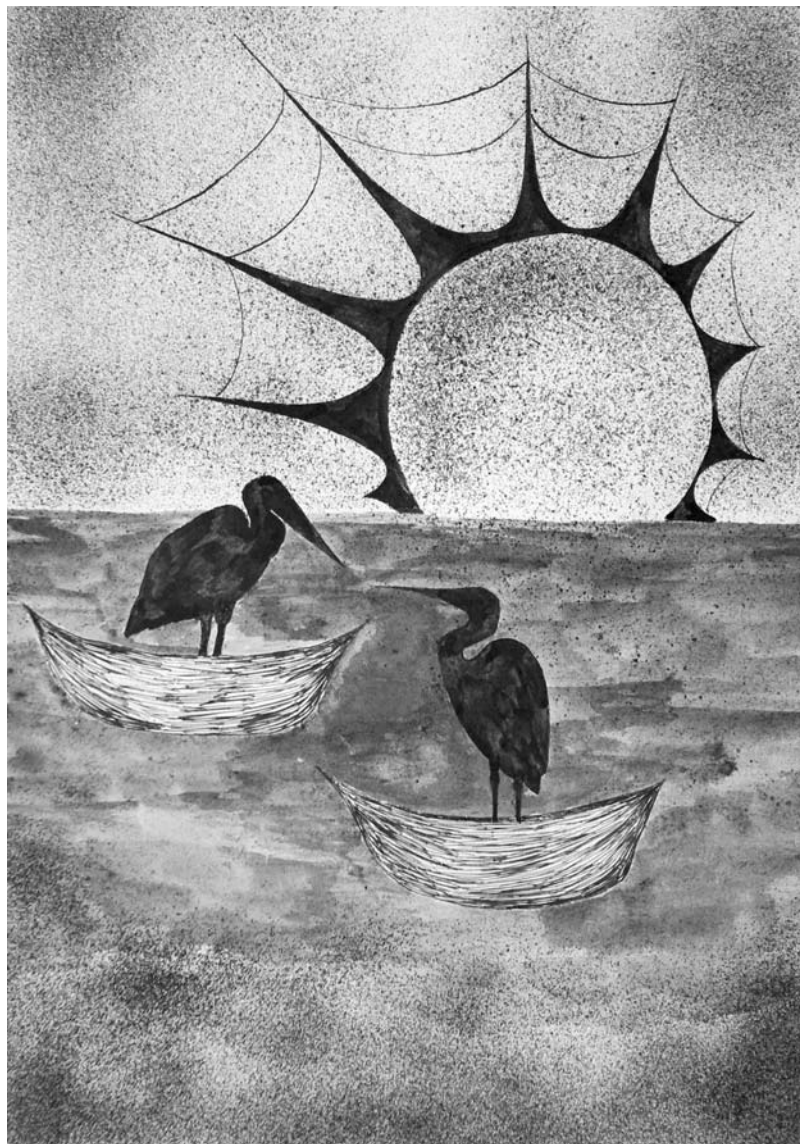
Zasáhla do vašeho života válka?

Dokonce i události, které jí předcházely. Bydleli jsme v obci, která spadala do zabíraných Sudet. Útěk naší rodiny ze Sudet do vnitrozemí 6. října 1938 byl velmi kvapný, naložili jsme českým vojákům na vůz nábytek, posbírali, co se dalo, a zanedlouho jsme vše složili na chodníku v Hranicích, což byla první obec za nově vytyčenými hranicemi. Ocitli jsme se v okleštěné „druhé“ republice, ale bez střechy nad hlavou... Kromě šoku z nevídaných proměn jsme však zažili i pocit hrdosti – z československých vojáků, z nichž v záříjové mobilizaci vyzářovalo odhodlání bránit vlast i za cenu nejvyšší. Ubytování jsme byli provizorně na hranickém „zámku“. Život se ani v obtížných podmínkách pozdějšího Protektorátu během války nezastavil.

Nepřemohl Vás za války pocit marnosti?

Válečná léta jsme prožívali jako problém dočasný a život naplňovali hodnotami nadčasovými. Velké bohatství pro nás představovala knihovna. V ní jsem se seznámil s knihovníkem Benonim, členem Beskydského divadla, a absolvoval jsem jako student knihovnický kurs, hodně četl, mimo jiné i vyřazované knihy... Pro rozvoj člověka je v raném věku důležitá vnímavost, ta mi našťastí zásluhou rodičů i školy nechyběla. Doslova jsem hltal vše, co mi bylo dostupné. Uvědomoval jsem si nebezpečí, které mladému člověku hrozí, podlehně-li nekritické stádnosti.

Dodnes obdivuji, jak bohatý umělecký život byl za války a po válce pěstován. Spiritus movens

Osudové setkání

hudebního života byl v Hranicích prof. Rudolf, jehož zásluhou jsem poznal řadu sólistů a komorních těles. Poznal jsem klavíristu Josefa Páleníčka, violoncellistu Miloše Sádla, houslistu Alexandra Plocka, Pěvecké sdružení moravských učitelů, Akademické pěvecké sdružení Moravan (v němž aktivně působil i náš profesor dr. Hanzlíček), slavné sbory Foerstrovy, Smetanovy, Novákovy, po válce jsem navštěvoval divadlo i koncerty v Olomouci, ale stejně tak i v Praze, Brně, Ostravě.

Významným údobím pro Váš umělecký růst asi mělo v době vašich studií Brno a posléze Praha.

Práva jsem první tři léta studoval v Brně, poté rok v Praze. Samozřejmě jsem se kromě paragrafů věnoval filosofii a umění. Jako mimořádný posluchač jsem prošel také filosofické fakulty. Výčet i jen toho nejvýznamnějšího by určitě přesáhl publicistické možnosti našeho rozhovoru.

Kdy jste poznal Olomouc a kdy jste se vnitřně s Olomoucí sžil?

Opomenout bych asi mohl své válečné totální nasazení v Olomouci v roli kopáče zákopů. Mnohem větší vliv na mne měla Olomouc jako město mých častých poválečných cest, včetně návštěv divadelních představení a koncertů. Vnímám Olomouc jako město kulturní, krásné, oslovovala mne svou historií, cítil jsem v ní dech předků a objevoval v ní osudy těch, kteří nás předešli.

Hned po přestěhování do Olomouce jsem si uvědomil, jak je mi blízká. Otevřela se mi cesta k osobnostem, k nimž jsem vzhlízel s velkou úctou. Patřili k nim např. O. F. Babler, knihovník Bohuslav Smejkal, sochař a medailér Zdeněk Příkryl, grafik Ladislav Rusek... V divadle mne

nejvíc oslovoval soubor opery, mnohé inscenace jsem zhlédl několikrát. I spolkový život Olomouce, zvláště kulturně orientovaný, mi byl v životě skutečným potěšením. Věnoval jsem se Klubu přátel výtvarného umění, kde jsem byl řadu let předsedou grafické sekce, v roce 1975 jsem se stal členem Spolku českých bibliofilů v Praze a zúčastňoval se aktivit olomoucké skupiny jeho členů. Mým štěstím bylo, že mé zájmy se mnou sdílela i má manželka, bohužel již zesnulá.

Je o vás známo, že jste byl plodný i jako publicista.

Vnímám se jako publicista občasný a snaživý. Ve dvou svazečcích jsem si psané výběrově zrekapituloval a v několika exemplářích vydal. Ceníím si na nich, že obsahují mé vlastní názory, že na nich nemusím ani po letech nic revidovat a že mohou být snad i dnes podnětné. Moje publicistické texty vznikaly spíše z potřeby a souvisely se spolkovou činností, jíž jsem se věnoval.

Měl jste, pane doktore, nějaké životní krédo?

Jsem věřící a patřím k těm, kteří víru praktikují skutkem. Domnívám se, že člověk má konat víc, než je jeho povinnost, a to všude tam, kde je toho zapotřebí. Jako právník jsem hájil spravedlnost, svobodu, svými prostředky jsem napomáhal činností a podporoval aktivity, které byly užitečné a ku prospěchu dobré věci. Optimismus mne neopouští....

Za rozhovor poděkoval

Bohumír Kolář

Kniha v 21. století v Opavě již popáté

Roman Giebisch

Pátý ročník mezinárodní konference Kniha v 21. století organizovalo ve dnech 13.-14. února oddělení knihovnictví Ústavu bohemistiky a knihovnictví Filozoficko-přírodovědecké fakulty Slezské univerzity pod vedením Milady Pískové, která se za pár týdnů dožívá významného životního jubilea, k němuž bych jí rád pogratuloval a poděkoval jí také za spolupráci s Vědeckou knihovnou v Olomouci v našem rekvalifikačním knihovnickém kurzu.

První odborná knihovnická konference se v Opavě uskutečnila díky výše jmenované kolegyni již v roce 2004 a následně každým rokem přijíždí do Opavy významné osobnosti našeho oboru a diskutují o knižní kultuře, aktuálních problémech našich veřejných i specializovaných knihoven a přibližují českým knihovníkům i mezinárodní trendy v oboru knihovnictví. Od roku 2006 bývá součástí konference zajímavá studentská sekce a přitažlivý program obohacuje večerní setkání účastníků v Klubu knihovníků Casanova, kde probíhají volné diskuse k předneseným příspěvkům.

Předchozí ročníky opavské konference se věnovaly současnému stavu knižní kultury a proměně knihy, problematice autorství a autorských práv, změnám v užitné a estetické funkci knihy, významu knih v etické výchově, percepci textů a výchově čtenáře, postavení klasické knihy vedle dalších informačních zdrojů. Letošní konference měla podnázev **Knihovna učící/se** a většina pří-

spěvků se věnovala této velmi důležité a rozvíjející se funkci knihoven. Ve svém příspěvku bych se chtěl krátce pozastavit u vybraných prezentací, které se podrobně věnovaly dané problematice.

Zlata Houšková (Národní knihovna Praha) svůj opavský příspěvek nazvala Plavání proti proudu. Věnovala se principům celoživotního vzdělávání, které je akceptováno ve všech členských zemích EU a je jednou ze základních evropských priorit. Personální práce ve většině českých knihoven je naopak nedostatečná a přístup zaměstnanců knihoven ke vzdělávání se mění jen zvolna. Knihovna v současnosti plní celou řadu rolí – kulturní, informační, vzdělávací a komunitní centrum. Knihovny se automatizovaly, tvoří vlastní webové stránky, prostřednictvím elektronických služeb hledají nové možnosti a nové partnery. Na knihovníky je kladena celá řada požadavků – samostatnost, komunikační schopnosti, empatie, analytické schopnosti, kritické myšlení, flexibilita, organizační schopnosti, takt, diskretnost, preciznost atd.

Pro zajištění odborných kompetencí a schopností srovnatelných v rámci Evropy mohou čeští knihovníci využívat Evropského průvodce kompetencemi odborných pracovníků v oboru knihovnických a informačních služeb. V současnosti platná verze je z roku 2006 a v roce 2009 se připravuje aktualizované vydání nové příručky. Evropský průvodce zahrnuje 33 okruhů, rozlišuje 5 skupin – Informace, Technologie, Komunikace, Řízení a Ostatní vědní obory a pro každou kompetenci nabízí příklady vždy ve čtyřech úrovních – základní (asistent), rutinní (technik), metodologicky zvládnuté (manažer) a vysoce odborné (expert).

České knihovny již běžně nabízejí rekvalifikační knihovnické kurzy, vzdělávání v práci s in-

formačními a komunikačními technologiemi, kurzy katalogizace, jazykové vzdělávání a kurzy sociálních kompetencí – komunikace, asertivita atd. Žádoucí by bylo zaměřit se i na specifické oblasti – tvorba projektů, lektorské dovednosti, marketing a propagace služeb, manažerské dovednosti, public relations, podniková kultura, benchmarking a evaluace, oblast podpory čtenářství. Velké a nevyužité jsou možnosti knihoven v oblasti obecné gramotnosti, jako vzdělávací instituce se mohou zaměřit na problematiku environmentální (životní prostředí), interkulturní (práce s etnickými a jazykovými menšinami), občanskou (komunitní role knihoven), euroobčanskou, ekonomickou, právní atd.

Mezi pracovníky knihoven jsou přirozené rozdíly ve vztahu k sebevzdělávání a personální problematika vzdělávání knihovníků naráží na řadu problémů – nechuť ke změnám a řešení dlouhodobých problémů, jednostranné přeceňování některých specializací a činností, nedostatek flexibility a odvahy k organizačním a personálním změ-

nám, ojedinělá evaluace odborných kompetencí pracovníků. Personální audit a personální politika v českých knihovnách prakticky neexistuje. Lidské zdroje jsou v knihovnách vsutku podceňovány, i když se jedná o hlavní bohatství každé instituce. Nedůvěřivý postoj zřizovatelů a vedoucích pracovníků k personální problematice se mění jen pomalu a ojediněle.

K celospolečenským problémům i v této oblasti se řadí nedostatek finančních prostředků. Neznáme finanční pobídky pro účast zaměstnanců v dalším vzdělávání, knihovny řeší nedostatek provozních i mzdových prostředků (daňové nástroje, vzdělávací účty, rozpočtová pravidla, finanční zvýhodnění celoživotního vzdělávání atd.). Mzdové ohodnocení pracovníků nereflektuje zvyšující se nároky na jejich práci, která je obecně podhodnocena, kvalitní a kvalifikovaní odborníci odcházejí z knihovnictví do lépe hodnocených profesí, tvorba kariérních pravidel nebyla ani započata a výdaje na profesní vzdělávání pracovníků nedosahují ani poloviny obdobných výdajů v západoevropských zemích.

Zlata Houšková vidí východiska této tíživé situace především v kooperaci nejen oborových škol, ale především všech knihoven, které tato problematika zajímá. Je nutné se zabývat kvalitou stávajících vzdělávacích programů, jejich evaluací, věnovat se certifikaci lektorů a akreditaci kurzů nejen MŠMT ČR, ale i dalších institucí. Vybudovat integrovaný systém typových pozic, zaměřit se na e-learning (např. CD-ROM Informační studia a knihovnictví v elektronických textech, Elektronické studijní texty UISK, Kurz práce s informacemi FF MU Brno, Kurz zpracování monografií v MARC 21 a UNIMARC NK ČR). V závěru své

ho příspěvku zmínila první legislativní „vlastovku“ pro zlepšení situace celoživotního učení – Zákon 179 Sb. O ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání ze dne 30. března 2006, který se snaží zrovnoprávnit různé cesty k získání kvalifikace, ustavení systému hodnocení vzdělání dosaženého mimo vzdělávací soustavu, zavedení objektivního způsobu ověřování dovedností a vědomostí a možnost získat vyšší stupeň vzdělání na základě uznání tzv. kvalifikačních dílčích.

Hana Marešová (Univerzita Palackého v Olomouci) byla první z olomouckých přednášejících, kterých byla na letošním ročníku opavské konference značná převaha. Ve svém příspěvku se věnovala spolupráci vysokých škol a knihoven v informační společnosti. Spolupráce univerzitních knihoven a jednotlivých vysokých škol či fakult není ničím novým, již dříve existovala řada forem spolupráce, ať už to bylo pořádání tematicky zaměřených seminářů a workshopů, konference či jednorázové exkurze na pracoviště a školy, které mají s danou problematikou větší zkušenosti, konzultace s experty v dané oblasti. Přesto je možné říci, že až příchod informačních technologií a „informačního věku“ významně posunul vzájemný vztah vysokých škol a knihoven od termínu „možnost spolupráce“ k definici „nutnost spolupráce“, a to zejména při rozvoji kompetencí informační gramotnosti.

V České republice vznikla na konci 90. let jako orgán Oborové sekce pro vysokoškolské knihovny Rady vysokých škol **pracovní skupina pro informační výchovu a informační gramotnost na VŠ**. Vzešla z iniciativy pracovníků knihoven ČVUT, kteří své záměry zapracovali do Koncepce informační výchovy na ČVUT. V roce 2002 došlo

ke změně statutu pracovní skupiny. Stala se odbornou komisí pro informační výchovu v rámci nově založené Asociace knihoven vysokých škol. Práci skupiny řídí PhDr. Ludmila Tichá z ČVUT. Jednou z významných aktivit Asociace je každoroční pořádání semináře IVIG. Práce se účastní 27 univerzitních knihoven, 3 ústřední knihovny (Národní knihovna ČR, Státní technická knihovna a Moravská zemská knihovna) a zástupci Ústavu informačních studií a knihovnictví FF UK.

Aktivita v oblasti informační výchovy na vysokých školách iniciují i prakticky realizují zejména vysokoškolské knihovny, které pro fakulty a univerzity zabezpečují knihovnické a informační služby. Dlouhodobé informační vzdělávání se podařilo prosadit v rámci spolupráce knihoven ČVUT. Na svých webových stránkách uveřejňují Kurz informační výchovy, určený k samostudiu a rozdělený do 3 vědomostních stupňů podle pokročilosti. Knihovníci Fakulty strojní ČVUT realizují volitelný předmět Informační zdroje, který probíhá v letním semestru pro studenty všech ročníků. Na Univerzitě Karlově je v rámci činnosti Ústavu informačních studií a knihovnictví realizován bakalářský, magisterský a doktorský studijní obor Informační studia a knihovnictví. Průběžnou výuku realizuje také středisko vědeckých informací na **3. lékařské fakultě Univerzity Karlovy**.

Na **Univerzitě v Pardubicích** se vyučuje předmět Informační zdroje a jejich využívání. Během semestru se uskuteční 12-13 hodin seminářů a 12-13 hodin přednášek. Pro první ročníky je také každoročně připravena prohlídka knihovny a seznámení s on-line katalogem knihovny. Knihovníci dále zabezpečují předmět Informační zdroje pro společenské vědy, určený pro studenty

třetího ročníku. V rámci různých předmětů pracovníci knihoven připravují jednorázová školení v příslušných databázích. Na **Vysoké škole báňské – Technické univerzitě Ostrava** probíhá krátkodobý kurz Informační výchova a k němu jsou připojena speciální školení o jednotlivých databázích. Pro druhý ročník Přírodovědecké fakulty je realizován semestrální praktický kurz Elektronické informační zdroje. Na **Veterinární a farmaceutické univerzitě v Brně** studenti navštěvují povinně volitelný předmět teoretické a praktické přípravy Práce s informačními zdroji, v jehož závěru vypracovávají i semestrální práci. Na **Fakultě stavební ČUT v Brně** organizují každoročně pro první ročníky jednorázovou přednášku Využívání informačních zdrojů. Přednáška je pro studenty povinná a obsahuje 2 hodiny teoretických informací a 2 hodiny praktických cvičení.

Kvůli narůstající potřebě rozvoje informační gramotnosti vzniklo v roce 2006 také na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci Školící středisko Státní informační politiky ve vzdělávání (SIPVZ) MŠMT, které pořádalo kurzy celoživotního vzdělávání zaměřené na rozvoj ICT (informační a komunikační technologie) kompetencí pedagogických pracovníků. Po ukončení koncepce SIPVZ začalo středisko pracovat jako Odbor ICT vzdělávání Centra celoživotního vzdělávání PdF UP. V roce 2007 proběhla akreditace MŠMT stávajících modulů: Základní kurz ICT, Kurz ICT pro pokročilé, ICT ve výuce angličtiny, ICT ve výuce českého jazyka a literatury, ICT ve výuce německého jazyka, ICT ve výuce matematiky, E-learning pro pedagogy. Jednou z nových cest, které Odbor ICT vzdělávání připravuje, je spolupráce s Vědeckou knihovnou v Olomouci.

Na základě analýzy potřeb knihovnických pracovníků v regionu vyplynul požadavek na realizaci kurzů, které budou zaměřeny na současnou českou literaturu a dále na světovou literaturu pro děti a mládež a možnosti využití on-line zdrojů pro tuto oblast. Kurz bude určen jak pedagogickým pracovníkům, kteří si mohou v kurzu doplnit chybějící kompetence v oblasti práce s on-line informačními zdroji, tak informačním pracovníkům, kterým kurzy poskytnou chybějící znalosti v oblasti současné literatury. Uvedené kurzy budou součástí připravovaného projektu ESF, který vzniká jako partnerský projekt Univerzity Palackého v Olomouci, Západočeské univerzity v Plzni, Vědecké knihovny v Olomouci a Sigmundovy střední školy strojírenské v Lutíně.

Vědecká knihovna v Olomouci měla v Opavě dva přednášející. **Rostislav Krušínský** svůj příspěvek o možnostech spolupráce knihoven a vysokých škol nazval Inovace v terciárním vzdělávání. Olomoucká knihovna ve spolupráci s Univerzitou Palackého v Olomouci, Zemským a okresním archivem a Vlastivědným muzeem v Olomouci realizovala projekt Inovace formy a obsahu výuky studia historie v bakalářském a magisterském stupni VŠ vzdělávání. Cílem projektu bylo seznámení studentů s technikami v oblasti ochrany movitého kulturního dědictví, v prvé řadě s digitalizací. Dalším cílem projektu bylo přizpůsobit náplň jednotlivých seminářů potřebám studenta-historika tak, aby byl seznámen s bohatstvím fondů paměťových institucí, jejich možným využitím pro badatelskou činnost a využitím počítačové techniky při heuristice.

V teoretických částech výuky byli studenti seznámeni s dosavadním stavem digitalizace

v českých kulturních institucích, byly jim prezentovány výhody i nevýhody digitální ochrany movitého kulturního dědictví a proběhlo seznámení s nejznámějšími českými a zahraničními projekty digitalizace. V praktických hodinách pracovali seminaristé kromě starých tisků i s prvotisky a s kartografickým fondem. Ve zpracování digitálního objektu byl využit software Adobe Photoshop, v propojení zpracovaného digitálního objektu s knihovnickým bibliografickým záznamem vznikla komplexní informace o daném historickém dokumentu, dostupná badateli v on-line podobě. Hlavními přínosy projektu bylo vybavení pracovišť digitální technikou a potřebným softwarem, kvantitativní navýšení digitalizovaných stran dokumentů, rozšíření kvalifikace zaměstnanců atd. Studenti ocenili především možnost samostatné práce v zapojených paměťových organizacích a osvojení činností historiků v praxi.

Vzdělávání knihovníků nejen Olomouckého kraje se věnoval příspěvek **Romana Giebische**. Vzdělávací centrum při olomoucké knihovně bylo vybudováno v roce 2001 s podporou programu MK ČR Veřejné informační služby knihoven, podprogram Mimoškolní vzdělávání knihovníků. Tento program navazuje na projekt Výukové centrum MOLIN pro další vzdělávání knihovníků v České republice, který v roce 1999 podpořila nadace Open Society Institut. Doposud se nepodařilo splnit všechny cíle, které si projekt předsevzal – nebyla vytvořena základní „sdílená“ skupina 100 lektorů, přednášejících ročně pro 1200 knihovníků všech typů knihoven, v důsledku (ne)podpory anglické konverzace nebyly vyřešeny jazykové bariéry ve službách zahraničním uživatelům, nebyl zaveden do praxe jednotný typ

vysvědčení, který by schválila Ústřední knihovnická rada atd.

Vzdělávací akce Vědecké knihovny v Olomouci se věnují především školení knihovníků v dovednostech pro práci s ICT. V letech 2001–2007 proběhlo 380 kurzů, kterých se zúčastnilo 1700 frekventantů z 385 profesionálních i neprofesionálních knihoven Olomouckého kraje. Další vzdělávací aktivity pokračují v souvislosti s výkonem regionálních funkcí knihoven – školení katalogizačních pravidel AACR2, semináře pro pracovníky služeb veřejných knihoven, školení pro webové stránky knihoven, školení pracovníků NKP k soubornému katalogu Caslin, semináře ve spolupráci s Multikulturním centrem v Praze, Českým ekologickým ústavem, MI ČR atd. V roce 2006 získala olomoucká knihovna akreditaci MŠMT ČR pro rekvalifikační knihovnický kurz, který s úspěchem pokračuje již třetím rokem. V roce 2008 připravujeme ve spolupráci s Knihovnou Františka Bartoše ve Zlíně projekt Vzdělávání pracovníků knihoven Olomouckého a Zlínského kraje v rámci NUTS II. Tento projekt bude podán po vyhlášení výzvy do Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a zaměří se primárně na získání a uhrazení Certififikátů ECDL, angličtinu pro knihovníky a na manažerské a komunikační dovednosti pracovníků knihoven.

Již v roce 2000 řekla Pavla Kánská na semináři Caslin: „Každý z knihovníků by již dnes měl být počítačově a funkčně gramotný a umění pracovat s informacemi by měl učit druhé“. Knihovna učící/se, motto opavské konference, je naplňováno v našich veřejných knihovnách zvolna, ale ve spolupráci se školami a dalšími vzdělávacími institucemi to určitě dokážeme.

Umíme žít v interkulturní společnosti?

Monika Morgensternová, Lenka Šulová

Profesor Galtung jednu ze svých přednášek uvedl slovy, která odrážejí složitost dnešní interkulturní společnosti:

„Žít v cizí kultuře pomáhá. Provdat se či oženit se do cizí kultury je ještě lepším řešením. Být multikulturním dítětem s sebou přináší mnohočetné dovednosti, ale také mnohočetné problémy.“

Jinými slovy interkulturní společnost přináší řadu výzev, ale zároveň i jistá rizika, která mají dopad jak na jedince, tak na celou společnost. Témata interkulturní psychologie nabývají proto stále většího významu (např. etické otázky spojené s kulturní diverzitou, problematika kulturního šoku a asimilace, řešení interkulturních konfliktů a vyjednávání apod.). Nelze opomenout polemiky, které se po vlně teroristických atentátů v Evropě objevily v médiích. Má evropská kultura podporovat multikulturní společnost se všemi jejími riziky a problémy? Faktem zůstává, že mobilita je jedním z výrazných znaků moderní globální společnosti, ať se nám to líbí či nelíbí. Podle sociologa Baumana pro dnešního člověka je typická nesvoboda pohybu – všichni jsme v pohybu, i když se fyzicky nehýbáme z místa.

Proměna identity člověka, nové stresující situace a situace navozující úzkost, partnerské vztahy na dálku, interkulturní partnerské a manželské vztahy, výchova dětí v dvojjazyčném prostředí, to vše jsou příklady přímých důsledků společenských změn. Je zřejmé, že vícejazyčné manželství má

v interpersonálních vztazích o rozměr víc. Je třeba zvolit prostředek komunikace nejen manželů, ale také dětí.

Společnost se musí potýkat i s jevy, které zde sice existovaly již dříve, ale v dnešním kontextu mají jiný rozsah. Migrují celé rodiny a pro rodinu je migrace velmi zátěžovou situací, která se odráží v celkových partnerských a rodinných vztazích. Sloučení rodiny je také jedním z důvodů pro žádost o vstup do České republiky a udělení povolení k pobytu. V předškolních a školních zařízeních se lze setkat s dětmi, jejichž jeden či oba rodiče jsou cizinci, kteří mají v České republice krátkodobý, ale i dlouhodobý trvalý pobyt. Nejčastěji se jedná o děti Slováků, Vietnamců, Číňanů, Rusů, Ukrajinců, ale zastoupeny jsou přirozeně i jiné národnosti. Co kultura, to odlišná mentalita, chování, zvyky a tradice.

Rodiče předávají dítěti svoji kulturní zkušenost a jsou nositeli **kulturní kontinuity**. Zároveň předpokládají i určitou stabilitu kulturního systému (svět bude pro naše dítě stejný jako pro nás), což je předpoklad mylný, protože kulturní prostředí se neustále mění. To může být pozdějším zdrojem mezigeneračních konfliktů, protože rodiče předpokládají, že svět zůstává stejným a platí stejná pravidla a názory, jako za doby jejich mládí.

Dítě si postupně vytváří tzv. **kulturní identitu**, vědomí příslušnosti k určité kultuře, a přijímá očekávání, která má jeho okolí. V rané fázi vývoje nemá možnost naučit se něco, co se nenachází v jeho okolí. Teoreticky si může například osvojit jakýkoli jazyk, ale naučí se jen ten, kterým se mluví v jeho bezprostředním okolí. Stejně tak si osvojuje ty vzorce chování, které jsou zastoupené v dané kultuře.

Většina dětí z vyspělých kultur si již velmi záhy začíná osvojovat práci s počítačem, dokáže používat mobil či jiné technické vymoženosti. V Mongolsku se zase např. děti již od mala učí jezdit na koni, který je symbolem jejich kultury. Učí se tedy to, co je v jejich kultuře běžné a normální, co se od nich očekává, že se naučí.

Netřeba být psychologem, aby si člověk uvědomil či všiml, že dítě je přijímáno a vychováno v různých národech různými způsoby. Největší pozorovatelný rozdíl je mezi tzv. individualistickými a kolektivistickými kulturami.

V **individualistických kulturách** jsou rodinné vazby méně silné a pozice jednotlivce je volnější. Dítěti je dávana větší volnost v jeho projevech, dítě je vedeno k vlastním rozhodnutím a má větší osobní prostor a svobodu. Příkladem individualisticky orientované kultury jsou skandinávské země, ale i německá kultura. Autonomie, nezávislost a osobní svoboda jsou v dětech rozvíjeny už od raného věku. Škola a rodina vede děti k tomu, aby se učily přemýšlet, řešit problémy, diskutovat, vyjadřovat svůj názor a argumentovat.

Tento přístup se zrcadlí v **liberální výchově**, která může až vyústit v tzv. výchovu „laissez faire“ (nech dítě dělat to, co chce). Paradoxně může přehnaná liberální výchova vést až k tomu, že dítě ztrácí mantinely a je zmatené. Podvědomě touží po určitých omezeních, aby se mohlo lépe orientovat v tom, co může a co ne.

Naopak v **kolektivistických kulturách** jsou rodinné vazby velmi těsné, na jednotlivce je často vyvíjen velký tlak, aby se přizpůsobil požadavkům rodiny. Dítě je vychováno k tradičnímu chápání rodiny, ve které osobní zájmy musí ustoupit zá-

jmům vyšším, kolektivním. Příkladem jsou např. vietnamské děti žijící v České republice. Pro pochopení jejich mentality je důležité nejprve poznat a pochopit odlišnost kultury jejich rodičů.

Dospívajícím se dnes bezesporu otvírají větší možnosti. Studium jazyků v zahraničí, studium na vysokých školách, různé praxe či stáže, cestování, poznávání nových kultur, to vše je zdrojem nových zkušeností a příležitostí k osobnímu i profesnímu růstu. Na druhou stranu **přibývá počet vysokoškolských studentů, kteří po návratu z delšího zahraničního pobytu vyhledávají pomoc psychologa kvůli psychickým problémům**. Jsou i tací jedinci, kteří zahraniční studijní pobyt z nějakého důvodu využít nemohou či nechťejí. Osobnostně to mohou být lidé, kteří mají nižší schopnost sebezpůsobení a jsou úzkostnější či neovládají cizí jazyk. Nevyužití příležitosti pak vnímají jako svoje selhání a při srovnávání se svými vrstevníky mohou prožívat komplexy méněcennosti. Proces rozhodování o své budoucnosti je v jádru mnohem obtížnější, než prožila předchozí generace. Větší svoboda a možnosti mohou u určitých osobnostních typů vést k intenzivnějšímu prožívání úzkosti a mohou vyvolat pocit frustrace či selhání.

Tato mobilita znamená ve své podstatě zátěž, která úzce souvisí s jevem, který se označuje jako **kulturní šok**. Tento termín pochází od antropologa Kalerva Oberga a je do jisté míry totožný s pojmem akulturační stres. Může vyvolat strach, zmatení, dezorientaci a depresivní reakce. Často tehdy, je-li pobyt nedobrovolný, nastupují i psychosomatické problémy, prohloubí se sociální izolace a může dojít k nastolení nepřátelského postoje k „domorodé“ kultuře či ke ztrátě identity. Na skupinové úrovni pak člověk přestává rozumět

mechanismům, na které je zvyklý (např. různé rozdělení rodových rolí, vztah k autoritám apod.). Běžná interakce mezi lidmi z různých kultur tak vyvolá silné fyziologické a psychické reakce.

Průběh kulturního šoku má několik fází. Zpravidla v prvním období po příjezdu do cizí kultury člověk prožívá jakési „líbánky“ a reaguje pozitivně na nové podněty. Bývá zpravidla unesen novým prostředím, je naladěn na přijímání cizí kultury a pln očekávání. V druhé fázi prožívá změnu negativně a začínají se objevovat výše uvedené symptomy kulturního šoku. V třetí fázi se začíná učit efektivní strategii „komunikace“ s cizí kulturou a začíná se pomalu nalaďovat na odlišný kulturní vzorec. V poslední, čtvrté fázi se v ideálním případě adaptuje a přijímá cizí kulturu se všemi jejími plusy i minusy. Podmínkou úspěšné adaptace je i to, aby se člověk cítil psychicky dobře a relativně v bezpečí. Cizí prostředí by neměl vnímat jako ohrožující pro vlastní integritu, ale naopak jako něco, co ho může v jeho osobnostním rozvoji obohatit.

Kulturní šok mohou prožívat i děti. U dětí záleží zejména na věku, ve kterém se dostanou do cizí kultury. U předškolních dětí většinou dochází k asimilaci a pokud např. rodiče neudržují kulturní zvyky vlastní kultury, dítě brzy zapomene a zcela se přeorientuje na novou kulturu. U dospělých je tento proces mnohem složitější a různorodější. Stejně tak je nutné uvést, že některé děti kulturní šok neprožijí nebo trvá velmi krátkou dobu a stresory, které u ostatních stres spouštějí, krásně zvládnou a výborně se v nové kultuře adaptují.

Lze uvést příklad, kdy tříletý vietnamský chlapec odjel na rok s otcem do Vietnamu. Po návratu do

Čech prožíval těžký kulturní šok, který se projevoval naprostou dezorientací a agresivním chováním. Nejsem že zapomněl češtinu, ale v jeho chování byly velké rozpory. V podstatě se nedalo odhadnout, jak v dané chvíli zareaguje. Byl nezvladatelný a ohrožoval ostatní děti, takže musel přestat chodit do školky. V podstatě se u něho spustil obranný mechanismus, kdy reagoval na cizí prostředí agresí a vzdorem a jeho chování bylo zmatečné.

Interkulturní manželství a bilingvismus

Současná společnost dává příležitosti navazovat partnerské vztahy s cizinci. Často je pak přirozeným výsledkem uzavření manželství a narození dítěte do tzv. smíšeného manželství. Dítě pak dostává příležitost poznat různé kultury obou rodičů a v ideálním případě z toho získat i různé výhody. Stejně tak ovšem musí čelit i problémům, které vyplývají z různých kultur rodičů (např. neumí se dobře dorozumět se svými prarodiči, otec je často v zahraničí, rodiče mají různé výchovné představy a podobně).

Z oficiálních dat Českého statistického úřadu je možné vysledovat trend obecně vzrůstajících interkulturních sňatků. Přitom častěji uzavírá interkulturní manželství česká žena než český muž. Počet českých nevěst tedy přesahuje počet českých ženichů, to znamená, že české ženy nacházejí manžele mezi příslušníky jiných národností/států častěji než čeští muži.

Pokud v kulturně smíšené rodině každý z rodičů na dítě hovoří vlastním rodným jazykem, dítě si osvojí postupně jazyky oba. Hovoříme o tzv. bilingvním dítěti. Aby dítě nebylo zmatené, měli by rodiče dodržovat pravidlo jeden rodič = jeden jazyk. Znamená to, že otec např. hovoří anglicky

a matka česky a oba se snaží být v tomto ohledu důslední. Chybou je, pokud rodiče jazyky mění, dítě pak má v hlavičce spíše jakýsi „babylon“.

Samozřejmě je to pro dítě zejména na začátku osvojování řeči svým způsobem náročné. V období, kdy začíná dítě poznávat, že věci kolem něho mají nějaké jméno, ví, že pejsek může být jak *dog*, tak *pes*. Vnímá, že aby mohl komunikovat s otcem, musí přejít do jeho slovního světa. Z tohoto období jsou i roztomilé historky, kdy děti občas míchají slovní zásobu či si pletou gramatiky obou jazyků („Give me, please, nánu.“). Stejně tak děti mohou jednomu jazyku zcela rozumět, ale mluví nejprve v druhém. Častější kombinací je, že si dítě nejprve osvojí jazyk toho rodiče, se kterým tráví více času, tedy nejčastěji matčin. Otcovu jazyku rozumí (např. angličtině), ale odpovídá tatínkovi česky.

Dítě postupem času dokáže dokonale přepínat z jednoho jazyka do druhého. Je také důležité, aby rodiče při osvojování více jazyků na dítě

Don Quijote

netlačili a nechali tomu spíše volný průběh. Pokud dítě cítí, že je k něčemu nuceno, může se zatvrdit a odmítat spolupracovat. I později, kdy dítě velmi dobře ví, kterým jazykem má hovořit, v případě, že se dostane do stresu či jiného emočního zatížení, má tendenci hovořit tím jazykem, který mu je bližší.

Vietnamský chlapeček si hrál s českou holčičkou a během hry spolu hovořili česky. Posléze došlo ke konfliktu, který byl vyvolán tím, že mu holčička sebrala jeho oblíbenou hračku. V tu chvíli chlapeček automaticky přeprnul do vietnamštiny a začal holčičce spílat velmi emotivně vietnamsky. Holčička z tohoto chování byla tak překvapená, že mu hračku dala beze slov zpátky.

V ideálním případě rodiče formují kulturní identitu dítěte citlivě a každý mu předává část vlastní kulturní zkušenosti. Dítě má tak příležitost převzít si z daných kultur to dobré a v podstatě ho to velmi obohatí. Někteří rodiče však mohou mít různé představy o výchově svých dětí. Může se stát, že se neshodnou na typu výchovy a oba prosazují to, na co jsou zvyklí z dětství. To se stává samozřejmě i u běžných rodin, ale u smíšených manželství a zejména tam, kde jsou kultury rodičů hodně vzdálené, může jít i o vážný problém. Stejně tak jde i o různá očekávání, která na dítě rodiče kladou. Např. u skandinávských kultur je kladen důraz na to, aby dítě bylo samostatné, umělo se prosadit a samo se umělo rozhodnout. Není očekáváno a ani podporováno klasické chápání role

dívky a chlapce, kdy holčičky musí např. více pomáhat mamince a být poslušnější než chlapci.

Výchova a kulturní prostředí má rovněž velký vliv na posilování specifických schopností. Zajímavý je příklad japonských dětí, vedených od raného věku k tomu, aby si uvědomily vliv svých činů a chování na druhé. Místo napomínání a souboje vůlí mezi matkou a dítětem, což je typické pro západní kultury, japonská matka vyjadřuje svoje pocity, které ji dítě způsobuje (např. utrpení). Japonci tak získávají výchovou velkou vnímavost k pocitům viny a společenské hanby.

Závěrem lze říci, že svoboda pohybu, zajímavější studijní i pracovní příležitosti a nové výzvy bezesporu silně ovlivnily jedince a interpersonální vztahy. Psychologicky však tato změna není bez rizika a přináší s sebou nové problémy. Každý dlouhodobější pobyt v cizí zemi, cizí kultuře, snaha o přizpůsobení odlišnému životnímu stylu a myšlení v profesní a soukromé sféře patří k náročným životním situacím. Stejně tak přibývá smíšených manželství a dětí, které vyrůstají v dvoukulturních rodinách.

Zamyšlení nad riziky a výzvami interkulturní společnosti uzavřu myšlenkou významného psychologa Allporta, uvedenou v jeho knize o předsudcích: „*Největší jistotu máme v jedné věci: lidé, kteří odmítají jednu cizí skupinu, mají s největší pravděpodobností sklon odmítat i jiné.*“

Článek čerpá z knihy: Morgensternová, M., Šulová, L.: Interkulturní psychologie. Rozvoj interkulturní senzitivity. Praha, Karolinum 2007.

Quo vadis, philosophia?

Jaromír Mrňka

Již Immanuela Kanta kromě mravního zákona v lidech (resp. v něm samotném) naplňovalo údivem právě hvězdné nebe. „*Dvě věci naplňují mysl vždy novým a rostoucím obdivem a úctou, čím častěji se jimi zabývá: hvězdné nebe nade mnou a mravní zákon ve mně.*“ (Kant, *Kritika praktického rozumu*, Závěr, AA V.161) V jakémsi koutu obrovských hvězdokup, které rozzařují noční pozemskou oblohu, jako metaforická reminiscence na skončený sluneční den se na malinké planetě zrodil jakýsi druh, původce fenoménu, nad jehož opodstatněností v dnešním světě se zamýšlím. Fenoménu filosofie.

V námi poznatelné výseči Vesmíru se nevyskytují podmínky vhodné pro život. I kdyby vědci snad objevili několik zmrzlých buněk mimo naši modrou planetu, můžeme se pyšnit, že život v tak pestře rozvinutých formách jako na Zemi se nikde v okruhu pěti miliard kilometrů nevyskytuje.

Před zhruba třemi miliony let se odehrál zlom, předurčující ještě výlučnější postavení Země ve vesmírném prostoru, a sice výskyt počátečních forem rodu Homo. Lidský druh, v dnešní podobě starý asi čtyřicet tisíc let, je vlastně neuvěřitelným přírodním fenoménem. Můžeme snad říci dokonce anomálií živočišné říše a života. Planeta sama ze sebe stvořila jedinečný druh, který za pár tisíc let, což v její dlouhé historii nepředstavuje víc než pouhé krátké intermezzo, je schopen ji zničit.

Člověk vskutku vyniká jako vrcholná forma života. V přírodě nenajdeme druhé společenství, které by si tak intenzivně uvědomovalo samo sebe

a svou pozemskou existenci, stejně jako její definitivní konečnost ve smrti. Poté, co člověk ovládl předávání informací pomocí řeči a utužil tak sociální a kulturní vazby mezi jednotlivými členy lidského rodu, vyvstala nejpálčivěji právě otázka smrti. I příchod lidského jedince na svět byl vždy zahalen rouškou tajemna, nezbuzoval však nikdy tolik úzkosti, nejistoty a nepodněcoval k tak hlubokým úvahám jako právě smrt. Myšlenka, že milovaná osoba, obdařená intelektem, pamětí, pocity a osobností, tedy souborem určitých jedinečných neopakovatelných vlastností, se najednou rozplyne v nicotě, znepokojuje i současného „moderního“ člověka.

Snad právě vědomí smrti vede k tomu, že na rozdíl od všech živočišných druhů člověk vynakládá spoustu energie na činnost, která není bezprostředně spjata s udržením základních životních funkcí a nutná pro přežití. Touží překročit hranice smrti a být nesmrtelný, ať už na tomto či onom světě. V dávnověku se tato touha počala projevat pomocí dvou výlučných činností: pohřbíváním mrtvých, provázeným hrobovou výbavou, ale také snahou zpestřit život a překonat smrt vlastním nesmrtelným dílem, nazývaným též umění.

Umění můžeme považovat za formu útěku před smrtí do tohoto světa, na rozdíl například od náboženství, které se utíká k „onomu“ světu. Uměním je v jistém smyslu i schopnost klást otázky a přemýšlet o nich. Člověk tím alespoň na chvíli uniká myšlence na smrt a zapíše-li výpody svého přemýšlení, činí lidského ducha téměř nesmrtelným. Vymaňuje se ze zvířecí pudovosti, začíná být znepokojen světem kolem sebe a touží mu porozumět. „*Údiv vedl lidi k filosofování – na počátku i dnes – a to tak, že se zarazili s údivem*

*u nejbližších otázek a potom se pomalu zamýšleli i nad většími věcmi... A kdo se zamýšlí a dívá, ten se domnívá, že neví.“ (Aristotelés, *Metafysika*, 982b)* Klade si otázku po podstatě lidské existence a bytí jako takového. Snaží se obhájit smysl svého života a odpovědět, odkud přicházíme, kdo jsme a kam celé naše pozemské snažení směřuje.

Dnes se nacházíme historicky vzato v okamžiku, kdy lidská společnost natolik ovládá přírodu, že je schopna zajistit dostatek potravin pro velké množství lidí, mezi kterými jsou i filosofové. Filosofie byla vždy vyvrcholením lidského myšlení, dokonalým únikem před pomíjivostí lidského života, ale zároveň je neodlučitelně spojena s určitým stupněm hospodářského rozvoje. „*Neboť o takový druh myšlení a poznání začalo se usilovat teprve tehdy, když byly opatřeny všechny věci potřebné k pohodlnému životu, k jeho okrase a rozptýlení“ (Aristotelés, *Metafysika* I, 982 b).* Je požitkem, který si jen těžko dovedeme představit, ač to není nemožné, u pravěkého lovce a sběrače či u člověka, který dle biblických přirovnání z potu a prachu dobývá svůj každodenní chléb. „*Kvůli tobě at je země prokleta, po celý svůj život z ní budeš jíst v trápení.“ (Gn, 3, 17)*

Filosofie bývala samostatným uměním. V euro-americké kultuře působí jako pramáti všech věd. Člověk si kladl otázky a snažil se hledat odpověď. Jakýsi univerzální zákon ovšem způsobuje, že filozofování je jako cesta bludištěm s mnoha zavřenými dveřmi. Jakmile se člověku podaří jedny dveře odemknout, vstoupí do chodby, ve které nalezne vždy dvojnásobek předcházejícího počtu dveří. Jakmile je zodpovězena jedna otázka, objeví se minimálně další dvě, které volají po dalším zkoumání a zodpovězení. Snad je tak chráněna

podstata principu Stvoření, Boha nebo chcete-li, jakéhosi prazákona, jehož odhalení člověku nepřísluší. Při snaze odpovědět na tuto exponenciální řadu otázek došlo po útěku ze scholastické cely v období humanismu k jevu, kdy se vytvářely okruhy myslitelů či spíše badatelů, kteří tíhli ke specializaci a hlubokým analýzám. A jelikož filosofie svou syntetickou úlohu jakési pansofie, kterou se jí snažili někteří filosofové později vnutit, nezvládla, začaly se z ní postupně vydělovat jednotlivé vědní disciplíny, jak je známe dnes. Nejdříve v rámci přírodních věd, v poslední fázi, zejména v druhé polovině 19. století, humanitních oborů.

Tento vývoj postavil filosofii před zásadní otázku: kam se ubírat dále? V systému věd zaujala spolu s teologií výsadní místo univerzálních věd, které jí dozajista přísluší. Ale člověk se neubrání otázkou, co může současný vědní obor jménem filosofie nabídnout člověku 21. století? Euro-americká civilizace možná stojí nyní na vrcholu hospodářského rozvoje, kdy jsme značně ovládli přírodu a jsme schopni vyprodukovat nepřiměřený nadbytek potravin pro už tak přemnožené lidstvo, takže by teoreticky na základě výše uvedených postulátů měla filosofie zažívat svůj vrchol. Ale opak je pravdou. Vypadá to naopak, že se vytratila myšlenka střední cesty a střídmosti, vyzvedávaná většinou velkých západních filosofických systémů, a že celou západní kulturu prostoupilo masové konzumní šílenství. Smrt, která vedla člověka k tomu, aby se snažil přemýšlet o podstatě svého života a naplnit život hodnotnými skutky, které ho dovedou k nesmrtelnosti, je ovšem v současné době odsunuta na vedlejší kolej. Smrt pro současného moderního člověka jakoby ztratila význam a symbolický smysl; neexistuje pro něj. Je to vidět

na naprosté neúctě nastupující generace ke stáří. Staří lidé, tradiční symbol zralosti a moudrosti, dříve držení v úctě pro své zkušenosti, jsou nyní vystrnaděni mimo společnost, do domovů důchodců a nemocnic. Již se nestárne a neumírá doma v kruhu rodiny, ale mimo dohled společnosti. Člověk v západní společnosti je nucen žít, jakoby měl žít navěky. Hlavně si za každou cenu co nejvíce užít každou sekundu svého života, aby nebyla promarněna nadarmo. Vždyť přece žijeme jen jednou a žádný jiný smysl tento život nemá. Šíří se kult mládí, bezstarostnosti, konzumování čehokoli a užívání za každou cenu, který útočí na základy celé euro-americké civilizace, vyrůstající z anticko-křesťanských tradic. Není potom divu, že se hroučí například tradiční základ lidského společenství a státu – rodina.

Proto nás nepřekvapí, že filosofie zaujala okrajové místo vedle ostatních chudých humanitních příbuzných, a ač by měla teoreticky zažívat rozkvět, přesunulo se její pěstování spíše do úzkého okruhu akademických debat na univerzitách. Přesto ovšem její pozice nemusí být tak bezvýhodná, jak by se nyní zdát. Nadále nás učí přemýšlet a nalézat východiska z bezvýznamnosti našeho života. Ti lidé, kteří se i v dnešní úpadkové době dokáží obrnit vůči vlivu reklamy a konzumního stylu života na leptání mozku, dokážou nadále ve filosofii nalézat útěchu a potěšení. „*Kdo chce hledat radost sám v sobě, nenajde ji jinde než ve filosofii.*“ (Aristotelés, *Politika*, 1267a)

Filosofie jako vrchol lidského intelektuálního snažení se sice uzavřela za zdi univerzit, ale právě to, že se jí věnuje jen hrstka lidí, jejichž myšlení se dokázalo ubránit náporu bahna dnešní doby, z ní činí disciplínu snad ještě aristokratičtější, než byla

dříve. „*Chovám zášť k všednímu lidu a straním se ho.*“ (Horatius, *Ódy* 3, 1, 1) A možná ji tato fáze posílí natolik, že jednou opět opustí akademickou půdu a donutí lidstvo opět přemýšlet o podstatě člověčenství, která jistě nespočívá ve zkonzumování celého bohatství naší jedinečné planety, jejímž výjimečným plodem je člověk a jeho duševní klenot – filosofie.

Paměť krajiny. Putování Hanou

Ján Kadlec

Kde jsme nejraději žili, nejlépe i umřeme.

Publius Syrus

Na další cestu za památkami v krajině se vydáme do blízkého okolí Olomouce. Zvlněná planina západně od města byla nedávno oddělena od města dálničním obchvatem. Projdeme se cestou z Hněvotína do Luběnic. Nenápadná krajina není na první pohled atraktivní, i zde nás však čekají překvapení, skrytá pod povrchem. Když vyjdeme do polí, občas potkáme místního zemědělce, traktor na širém láně, lidi na procházkách se psy. To všechno uvidíme poblíž vesnic, jsou však místa, kam nechodí nikdo, jen jednou za čas přijde myslivec přikrmit zvěř v remízku. Hanácká obloha nad námi tvoří nekonečný kruh s pomalu se sunoucími mraky. Každá vyvýšenina mezi vesnicemi nabízí jiný pohled – když máme štěstí, vidíme nejvyšší jesenické hřebeny. Na západní straně jsou nižší kopce, počínající Velkým Kosířem, pokračující vlnami lesů, polí a luk, potom se vyhoupne Rampach, v dále tušíme vyšší horizont. Za pruhem lužních lesů kolem ramen Moravy se zvedá hradba Nízkého Jeseníku a za ním se jako přelud tyčí hřeben, zasněžený dlouho do léta. Jak jej vnímal pravěký Hanák? Co cítil při pohledu na nedostupné hory? Jistě úctu, bázeň, strach z neznámých končin, který se prolínal s jistotou domova, do něhož se vracel po práci na poli.

Velká zemědělská ves **Hněvotín** leží na jihozápad od města Olomouce na náhorní sprašové planině. Tvar jejího katastru tvoří nepravidelný

obdélník. Místní archeologické nálezy dokládají přítomnost lidí již v neolitu, 6000 let před naším letopočtem. Již tehdy využívali zdejší lesostep první zemědělské kultury. Pravěký člověk tu obdělával pole, pásal dobytek, modlil se a jistě vyráběl i sýr. Ves se poprvé připomíná už v roce 1078, kdy byla darována přemyslovským knížetem Otou I. Sličným klášteřu Hradisko. Ve 13. století se stala majetkem města Olomouce, kterému patřila až do zrušení vrchnostenské správy v roce 1848. Její jméno je odvozeno od osobního jména Hněvota. V nejstarším historickém období tu bylo slovanské osídlení, ve 13. století sem přišli němečtí kolonisté ze středního Bavorska. Jejich nářečí se dochovalo až do odsunu. Na obecní pečeti je mezi mraky vyobrazena postava svatého Linharta, oblíbeného patrona v Německu. Svatý Linhart byl franckým šlechticem, který žil v 6. století. vzdal se pohodlného života, vedl poustevnický život, pomáhal zajatcům a stal se ochráncem zajatců, dobytky a koní.

Zemědělství bylo hlavním zaměstnáním obyvatel Hněvotína. V 19. století k tomu přibyla také práce v místních lomech. Krajina v okolí v minulosti vypadala trochu jinak než dnes. Na místě lomů, dnes zavezených skládkami, bývaly skály a skaliska. Ve vápencovém lomu byly dokonce objeveny krápníkové jeskyně. Klikatící se říčka Blata a její slepá ramena tvořila nivy, na nichž se pásal dobytek z okolních vesnic. Velké množství drobných památek v obci i jejím blízkém okolí souvisí se silným náboženským

Boží muka u polní cesty k Ústinu

Pieta na jižním konci Hněvotína z r. 1895

Pomník třem ruským letcům

cítěním obyvatel. Můžeme se cítit jako v galerii, když se vydáme objevovat sochy, kříže, boží muka a pomníky.

Centrem duchovního života vesničanů byl kostel svatého Linharta, vysvěcený 23. července 1776. K souboru staveb patří také barokní fara z roku 1757, ohradní zeď starého hřbitova s vestavěnou kaplí a dva kamenné kříže. Kříž u brány do kostela pochází z roku 1708 a dali ho postavit Matyáš a Apolonie Schwarzovi. Druhý kamenný kříž za presbyteriem kostela pochází od Jakuba a Apolonie Meitnerových z roku 1807. V ohradní zdi je vestavěná zasklená kaple, ve které je umístěno sousoší Piety z terakoty z roku 1909, věnované farářem Emanuelem Snášelem.

Výraznou památkou ve vsi je socha Panny Marie Immaculaty, umístěná v otevřeném trojbokém glorietu. Socha pochází z roku 1755, gloriet na vyvýšeném návrší na rozcestí „tvarůžkové“ a lutínské ulice byl postaven v roce 1870. Jdeme-li ulicí nahoru, najdeme na jižním konci vesnice kapličku s Pietou pod vysokou lípou. Polychromované sousoší Panny Marie s mrtvým tělem Krista na klíně zřídili Alois a Cecílie Knillovi v roce 1895. Další sochu na výrazné hliněné mohyle můžeme spatřit na západním konci obce. Sochu svatého Floriana na kamenném podstavci postavili Tomáš a Anna Maderholdovi v roce 1830. Postava ochránce proti ohni stojí mezi stromy a je ohraňována železným plotem.

Nejvíc vzdálena je drobná stavba božích muk v polích směrem k Ústínu. Je vyznačena již na mapě z roku 1779. Čtyřboká cihlová stavba se stanovou stříškou měla směrem k vesnici tři výklenky s obrázky. Poškozená stavba má vylomené cihly v rozích a hrozí, že ji větší vítr shodí. Kdysi stála u polní cesty, dnes vyhlíží opuštěně, nešťastně, je rozbitá a zapomenutá. Tyčí se proti slunci na obloze jako dávný menhir, ostatně tyto stavby v polích něco podobného představují. V pravěku se tu tyčily totemy na posvátných místech. Takové místo, oddělené od okolí vyhloubeným kruhovým příkopem, našli archeologové nedaleko odtud. Vztyčený prst směřující k nebi pozvedával oči pravěkého i německého rolníka k nebi. Dnes je symbol trojjediného Boha snad nejpouštěnější památkou Olomoucka.

V údolí na západ od vesnice stojí u zahrady v křoví pomník obětí letecké havárie. Tři listy vrtule helikoptéry jsou zasazeny do země, pod nimi je kamenný obelisk, ohraničený železným řetězem. Na listech rotoru jsou tři kovové tabulky se jmény ruských letců, kteří zde zahynuli při pádu vrtulníku 24. července 1987. Podle očitých svědků svým činem těsně před smrtí zabránili pádu stroje na domy vesnice. Lidé je tehdy ovšem považovali za okupanty.

Národnostní konflikty v obci byly vyřešeny odsunem německého obyvatelstva po druhé světové válce. O něco později, v 50. letech, zanikla jiná staletá tradice – výroba syreček. Na začátku 20. století tu bylo 14 výroben tvarůžků, z toho tři velké. Jako vzpomínka se nám zachovaly budovy továrny s vysokým komínem firmy J. Lautsche, postavené v roce 1902. Kdysi se tvarůžky vyvážely do celé monarchie, sedláci a selky je vozili na trh

Tovární budovy tvarůžkárny z r. 1902

do města a proslavili tak Olomouc, podle níž se ujal název „olomoucké syrečky“.

Na jaře v okolí Hněvotína najdeme nové rybníky u říčky Blata, kolem níž se pasou koně, krávy a ovce. Nad remízky s červenými šípkovými keři poletují dravci na lovu. Moji cestu provázelo slunce i déšť. Proti tmavým mrakům vykouzilo večerní sluníčko svůj přírodní oltář. Nad krajinou se objevily barevné oblouky dvojí duhy. Takovou odměnu si zasloužíte i vy, půjdete-li jako poutníci krajinou pod hanáckým nebem. Takové přírodní divadlo míval hanácký rolník kolem sebe celý rok. Polní cesta do Luběnic vede po svahu směrem k říčce Blata. Budete-li mít štěstí, můžete zde najít na polích pravěkou zdobenou keramiku, protože tu bývala sídliště a pohřebiště.

Vesnice **Luběnice** leží v hanácké rovině západně od Olomouce, schovaná za sprašovým předělem. Rozkládá se po obou stranách podél potoka Zlatá stružka, který se vlévá do Blaty. Krajina byla také osídlena od pravěku. V mladším neolitu ležela severně od vesnice osada. Úrodná pole a zavlažované louky skýtaly dostatek potravy pro vyspělá lidská společenství. V období halštatské kultury, v mladší době železné, si zdejší krajinu vybral jako místo posledního odpočinku vládce místního lidu. V poli východně od obce se vypínala až do konce 19. století mohutná mohyla, označovaná jako Královský kopec, vysoký 12 metrů. V mohyle našli bronzovou sekeru, zjistili však, že záhy po postavení byla vykradena. Navršený pomník králi byl postupně rozoráván, takže dnes je tento evropský unikát sotva znatelný. Podle pověsti původní hroby nejsou pod navezenou mohylou, ale v dlouhé chodbě hluboko pod ní. Bohatství prý najde ten, kdo se zmocní bronzové sekyrky s vyrytým plánem hrobky.

Hranice pastvin kolem Blaty nebyly jasně vymezené, louky se proto staly předmětem častých sporů, někdy i krvavě řešených. Vodní tok byl využit k pohonu mlýna Spálenec, jehož chátrající budovy dosud stojí o samotě u říčky. První písemná připomínka obce pochází z roku 1297. Název znamená ves lidí Luběnových (odvozeno od slovanského osobního jména). Majiteli byli zpočátku místní vladkové a šlechta sídlící v Náměšti. V roce 1503 koupilo vesnici město Olomouc, jemuž patřila až do zrušení poddanství. Na obecní pečeti z roku 1675 jsou zobrazeny postavy sv. Petra držícího v ruce klíč a sv. Pavla s mečem v pravé ruce. V roce 2002 dostala obec znak a prapor, na němž je zkřížený klíč a meč, nad nimi je květ lilie.

Krajina kolem říčky Blata

Na obecní návsi najdeme většinu drobných památek, další stojí u cest a v polích na sever a západ od vesnice. Kaple Panny Marie na návsi pochází z 18. století. Původně měla barokní bání, později změněnou na špičatý jehlan. Vedle kaple stojí dvě sochy na kamenných podstavcích. Vpravo je sv. Jan Nepomucký z roku 1862, který původně stál na příjezdové cestě od Lutína. Ve druhé polovině dvacátého století sem byl přemístěn kvůli dopravě. Nalevo stojí Panna Marie Svatohostýnská z roku 1899, která má po stranách kamenné desky se jmény obětí první světové války. Původcem kamenného kříže na návsi u křižovatky byl v roce 1857 Jakub Halouzka a jeho manželka Františka, Josef Kubiček a jeho manželka Mariana. Na bocích podstavce jsou

zobrazení patroni – jmenovci donátorů kříže: svatí Jakub, Josef, Františka a Panna Maria. Cennou památkou je další kamenný kříž, stojící dnes osamoceně v polích západně od obce. V roce 1858 jej nechali postavit Jakub Bernát a jeho manželka Mariana, jak dosvědčuje hanácký nápis na podstavci. Nad nápisem jsou reliéfy sv. Rocha, sv. Rozálie, sv. Šebestiána a sv. Jakuba Většího. Původně zde byly ještě dvě sochy na bocích kříže, Janu Evangelistovi však někdo urazil hlavu a socha Panny Marie chybí docela. Na tomto místě bývala původně křížovatka cest do Slatinic a k Drahanovicím. Tudy vozili luběničtí svoji řepu do cukrovaru, a protože často zapřahali svoje kravičky, volili zdejší „měkkou cestu“ před silnicí. Obecní úřad připravuje opravu kříže, ozelenění a zpřístupnění kouzelného místa s výhledem na Kosíř. U silnice do Ratajů stojí na rozcestí socha Panny Marie Lourdské z roku 1890. Věnovala ji rodina „Na oslavu Panny Marie a k trudné upomínce na tomto místě úmrtí dne 23. 1. 1889 Marie Řezníčkové“. Další památkou u silnice k Ratajím je malý kamenný kříž s litinovým ukřížováním Krista a s reliéfy Panny Marie Bolestné, sv. Barbory a vyučování Panny Marie, postavený v roce 1877. U polní cesty do Těšetic, na okraji katastru, stojí opravený kamenný kříž z druhé poloviny 19. století. Tudy chodili farníci na mši, tady se obec loučila s nebožtíkem, odváženým na hřbitov. Jsou odtud překrásné výhledy do kraje. Tam, kde vidíme kamenné kříže, stávaly kdysi kříže ze dřeva. K nim a ke „svatému Jankovi“ chodívala na jaře procesí, při nichž se sedláci modlili za dobrou úrodu. Vedle sochy Panny Marie s deskami obětí byl v roce 1970 postaven nový

pomník obětem světových válek. Při přechodu fronty byla vesnice bombardována a při tom byl zasažen kryt v zahradě u Sléhů, v němž zahynulo sedm místních občanů ze dvou rodin. Dnes je okolí pomníku nově upraveno.

Velký zájem o minulost obce projevoval zdejší kronikář pan Jan Bundil. Jeho obrázky, básně a fotografie v kronice dokládají pestrý i těžký život zdejších lidí. Zaznamenal také místní pověsti a příběhy, jež se vážou k památkám zachovalým i zmizelým. Pověst o místních hezkých děvčatech „ze zlatých kroužků“ vypráví, že si s nimi zatančil a políbil je i samotný císař – nebo spíš král? Zajedete-li do Luběnic, najdete nejen hezká děvčata a místa líbící se králi, ale i kraj dávných tajemství, z nichž některá možná odhalíte v drobných památkách.

To, kdo jsme, se odvíjí od toho, odkud jsme. Požehnané místo – tak lidé říkají zemi, kterou milují se vším, co k ní patří. Existují však i prokletá místa. Myslívám na to, když se dívám na pravěký přeslen, který jsem našel nedaleko na poli. Ještě před křesťanskou civilizací, před příchodem našich slovanských předků tady žili lidé, později nepěkně označovaní za pohany. Je velice pravděpodobné, že rozuměli okolní přírodě, slyšeli její šepot a dovedli to, oč se pokouším sám a co již neumí nikdo místní. A tak беру z rokle kámen, prohlížím si na něm čtyři vrstvy z dob, kdy se země přeměňovala – možná před 300 miliony let. Byl mi společníkem na cestě a teď leží na mém stole vedle přeslenu.

Vyjděte si do polí a zkuste přemýšlet, po čem šlapete. Naslouchejte šumění větru v korunách stromů, možná pak uslyšíte zemi zpívat.

Stopy po hudebních krocích v Olomouci II.

Ladislav Kunc

V minulém putování po hudebních krocích v Olomouci a okolí jsme si alespoň stručně přiblížili hudební rozkvět města od nejstarších skromných pramenů až do 18. století. Zejména pak toto a následující století znamenají další oživení hudebního života.

Jedním z hudebních géniů, kteří mají vztah k Olomouci, byl bezesporu **Wolfgang Amadeus Mozart** (1756–1791). Představitel vrcholného klasicismu a jeden z největších skladatelů, tehdy jedenáctiletý, pobýval v Olomouci v roce 1767 asi 2 měsíce, tedy v době, kdy se svou starší sestrou Nannerl cestovali jako zázračné děti a koncertovali na šlechtických a panovnických dvorech. Ve Vídni se začala rozšiřovat epidemie černých neštovic a otec Leopold rozhodl odjet před „černou smrtí“ s dětmi na Moravu. V Olomouci se ubytovali v hostinci U černého orla na Dolním náměstí. Z pozdějších vzpomínek Nannerl se dovídáme, že hostinský jim nabídl špatný pokoj, poněvadž ostatní byly již obsazeny. Když si dali zatopit, kamna kouřila, div neoslepli. Malý Wolfgang v noci začal nařkat a příští den se jeho zdravotní stav zhoršil. Otec Leopold navštívil následujícího dne svého známého, přijali pak nabídku děkana olomoucké kapituly, hraběte Podstatského, a ubytovali se u něj. Hrabě také zařídil kvalitnější lékařskou péči od svého osobního lékaře. Lepší prostředí a také to, že nemoc byla v počátku, pomohlo, aby se malý Wolfi brzy uzdravil. Po nemoci během rekonvalescence již komponoval. V Olomouci složil svou 6. symfonii F dur „Olomouckou“ (KV 43) – pro

dvoje housle, dvě violy, kontrabas a dva hoboje. Vytvořil i další skladbu s názvem Arie, patrně pro dceru lékaře Wolffa, který ho ošetřoval. V místě jejich pobytu je doposud pamětní deska. Den před Štědrým večerem 23. 12. 1767 Mozartovi odcestovali do Brna a pak zpět do Vídně.

Ludwig van Beethoven (1770–1827) byl spojen s Olomoucí prostřednictvím svého žáka arcibiskupa Rudolfa. Beethoven patří rozhodně k největším skladatelům všech dob. Vedle svých 9 symfonií, koncertů, opery Fidelio a mnoha komorních děl napsal také dvě mše. Druhá z nich, Missa solemnis, tedy Slavnostní mše, která nese opusové číslo 123, patří k jeho vrcholným skladbám. Romain Rolland nazývá skupinu Beethovenových posledních děl Nedokončenou katedrálou. I tato mše byla napsána pro katedrálu – v Olomouci – a také nebyla včas dokončena. Podnět k napsání dal Beethovenův žák a jeden z jeho podporovatelů arcivévoda Rudolf, který byl jmenován olomouckým arcibiskupem a svou funkci nastoupil v březnu 1819. Beethoven začal pracovat na slavnostní mši pro svého žáka bez jakékoliv výzvy od počátku roku 1818, ihned, jak se o jmenování dozvěděl. Pak pravděpodobně na termín zapomněl a skladbu včas nedokončil. Intronizace se tak konala bez Beethovenovy mše a arcibiskup Rudolf její čistopis obdržel až o tři roky později. Olomoucká katedrála se tak premiéry „své“ slavnostní mše nedočkala. Missa solemnis je originální zhudebnění staletého mešního textu, s nímž snese svým rozsahem srovnání snad jen Bachova Velká mše h moll.

Hudebním velikánem, který je spojen s historií města Olomouce, byl také náš největší skladatel **Antonín Dvořák** (1841–1904). Měl vřelý vztah k Hané i k tomuto městu. Bylo to především zásluhou kanovníka olomoucké kapituly P. Jindřicha Geislera, který Dvořáka upřímně ctil a byl jeho přítelem. Hudební spolek Žerotín uváděl Dvořákova díla a zvolil si Mistra za čestného člena. Diplom čestného členství byl Dvořákovi udělen v roce 1885. Dvořák navštívil Olomouc v letech 1877–1898 nejméně osmkrát, aby zde řídil především provedení svých děl. S Dvořákem pobývali v Olomouci i někteří skladatelé a jeho současníci, jako např. Bendl, Fibich, Suk. Ze slavných premiér Dvořákových děl je třeba jmenovat především *Stabat mater*, uskutečněnou pod jeho vedením dne 26. 4. 1884. Neméně slavné bylo *Requiem*. Tato skladba byla hrána v Olomouci poprvé na evropském kontinentu vůbec. Jeho slavné *Te Deum* mělo zde svou českou premiéru ihned po New Yorku, Anglii a Vídni. Společně s tím byly uvedeny i symfonické básně *Vodník* a *Zlatý kolovrat*. Dvořák byl tehdy velmi spokojen s výkonem sboru a orchestru. Dirigentem, který díla nastudoval, byl Antonín Petzold. Některé skladby byly provedeny i za spoluúčinkování Dvořákovy choti Anny nebo dcery Magdy také v pozdějších letech. Jak hluboce umělecky i citově Dvořák srostl s olomouckým Žerotínem, o tom svědčí skutečnost, že Mistr připsal své největší kantátové dílo *Svatou Ludmilu* právě tomuto spolku. Své rozhodnutí oznamuje dopisem ze dne 17. 11. 1886 P. Jindřichu Geislerovi. V něm mimo jiné čteme: „Vždyť víte, jak Moravané mi k srdci přirostli a jak všechny milují a zvláště Vás, milený příteli“.

Dalším v pravém slova smyslu světoobčanem byl **Gustav Mahler** (1860–1911). Ke svému rodišti,

malé vsi Kaliště na Vysočině, a také k mnohým místům, kde působil, nenašel příliš hluboký vztah. Po maturitě na gymnáziu v Jihlavě studoval univerzitu a konzervatoř ve Vídni. Jako skladatel slavných symfonií byl též dirigentem vídeňské opery a dokonce *Metropolitní opery* v New Yorku. Celý život měl kontakty s českou kulturou

a jejími představiteli. Prahu vyznamenával tím, že zde poprvé uváděl své symfonie. Jako dirigent propagoval ve světě českou hudbu. Amerika např. viděla Prodanou nevěstu právě v jeho nastudování s Emou Destinnovou. Jako mladý kapelník působil v sezóně 1882–83 v Olomouci. Bydlel v domě U zlaté štiky, který stojí doposud na rohu Horního náměstí a Mahlerovy ulice. Zde se zabýval kompozicí prvních písňových cyklů, nazvaných *Lieder und Gesänge aus der Jugendzeit* a pracoval na písňovém cyklu *Lieder eines fahrenden Gesellen*.

Také **Pavel Křížkovský** (1820–1885), skladatel, sbormistr, kněz a učitel Leoše Janáčka působil v Olomouci. Pod jeho vedením se mladý Janáček v Brně naučil nejen teoretickým základům hudby, ale i lásce k ní a lásce k národu. Křížkovský svou osobností i tvůrčím odkazem předčil svou dobu. Jeho vlastenecký a umělecký význam byl především ve využití bohatství moravské lidové písně. Vytvořil vrcholný typ české sborové tvorby. Od roku 1848 byl ředitelem kůru kláštera na Starém Brně, kde vynikajícím způsobem prováděl díla světových i českých skladatelů. V letech 1872–1883 působil Křížkovský v Olomouci, aby v katedrále reformoval hudbu. I když mnohdy narážel na nepochopení, po třech letech byla olomoucká katedrála nazvána „moravským Řeznem“. Zbytek života prožil opět v Brně, kde v roce 1885 u jeho úmrtního lože byl přítomen i Leoš Janáček, jeho vděčný žák.

Leoš Janáček (1854–1928) se dostal do styku s Olomoucí především prostřednictvím své choti Zdeňky, rozené Schulzové, která odtud pocházela a strávila v Olomouci své dětství. Byl v kontaktu se svým učitelem P. Křížkovským za jeho pobytu

v Olomouci a také, když se věnoval sběru moravských, tedy i hanáckých lidových písní. S předsedou spolku Žerotín P. Jindřichem Geislerem byl trvale v přátelských stycích. Ve 20. letech minulého století provedl Žerotín postupně všechny Janáčkovy kantáty. Olomouc navštívil Janáček mimo jiné u příležitosti uvedení opery *Její pastorkyňa* v říjnu 1924. Své vrcholné dílo *Glagolskou mši* věnoval právě olomouckému arcibiskupovi L. Prečanovi.

V Olomouci se také narodil jeden z nejslavnějších skladatelů moderní operety **Leo Fall** (1873–1925). Jeho otec Moritz Fall, kapelník a učitel hudby, měl tři syny a všichni se úspěšně zabývali hudbou. Leo byl z nich nejslavnější. Navštěvoval základní školu v Olomouci a zde se také začal učit hrát na housle. Studoval pak na konzervatoři ve Vídni, kde zakotvil a později působil jako divadelní dirigent. Brzy se začal věnovat kompozici a stanul po boku Franze Lehára, Oscara Strausse, Emmericha Kálmána a Carla Zellerera. Jeho operety, například *Dolarová princezna*, *Růže ze Stambulu*, *Madam Pompadour* a další, jsou repertoárovým číslem mnohých operetních scén dodnes.

Vedle zde uvedených hudebních mistrů bychom mohli jmenovat i řadu dalších, kteří v Olomouci zanechali své hudební stopy. Jsou to např.: **Josef Schreier**, **Ludvík Holain**, **Josef Čapka-Drahlovský**, **Josef Nešvera**, **Stanislav Vrbík**, **P. Josef Olejník**, **Pavel Čotek** a další. S nimi ovšem hudební život v Olomouci neskončil. I další léta zaznamenala mnoho hudebních osobností, skladatelů, dirigentů, výkonných umělců a pedagogů, kteří obohatili hudební život v Olomouci a stále jej udržují na vysoké úrovni.

90 let Spolku sběratelů a přátel exlibris

Josef Chalupský

Jak vidno ze záhlaví, náš SSPE byl založen v roce 1918, přesněji 16. listopadu 1918 v pražském hotelu PALACE. Snad vznikl jako první spolek v první republice. Jeho jádro se vytvořilo již ve Spolku českých bibliofilů, založeném 3. března 1908. Hrstka milovníků této grafiky v něm ustanovila samostatný odbor. Původní název zněl Československý SSPE, ale během doby se ten přívlastek vytratil.

Při takovéto příležitosti se píše zpravidla nezáživné články plné faktografie. Stežší se tomu vyhnout, ale pokusme se alespoň k tomu nutnému přidat zprávy o jevech a událostech méně často uváděných v souvislosti s historií exlibris v Čechách. Další lze najít v doporučené literatuře.

Vysvětlovat na stránkách tohoto časopisu, co to je *exlibris*, není asi třeba, ale pár slov si pro jistotu řekněme. V minulých stoletích, kdy kniha byla součástí majetku, si ji vlastníci chtěli nějak označit jménem. Označení se vyskytovalo často na deskách, na hřbetě a uzavírkách knih. To je to, co bývá dnes nazýváno *supralibros*. Teprve později se jen z vpisů jako „*Iste liber est Magistri...*“, „*Ad usum...*“, „*Me possidet...*“ a podobně stalo to dnešní latinské „*Ex libris...*“ neboli „*Z knih*“. Začaly být zhotovovány lístky, které se mohly namnožit a pak pohodlně vlepovat do knih. Vžilo se pro ně buď jejich označení *exlibris*, bez pomlčky, nebo krásné české „*knížní značka*“. Od samého

počátku se na jich tvorbě zúčastňovali významní umělci. Byla to krásná malá výtvarná dílka, a tak se postupem doby začala *exlibris* mýjet se svým původním cílem a stala se předmětem sběratelství.

Když čteme články sběratelů, je zřejmé, že přívrženci určitých předmětů svého zájmu se snaží najít jejich co nepůvodnější počátek. Snad takový prapůvod v naší oblasti našel Ladislav J. Živný. (Knižní značka 4–6/46,61) Viděl jej v knihovně, jak by se již dala nazvat, asyrského krále Aššurbanipala, pro Řeky Sardanapala, který vládl v letech 668–626 před Kristem. Knihovna sestávala z mno-

Exlibris Ferdinanda Hoffmana z Grünpühelu a Strechau (okolo roku 1600, z fondu VKOL)

ha tisíců hliněných desek popsaných klínopisným písmem.

Byla to v podstatě jakási razítka, dávaná na konec desek. V každém případě mají exlibriste na co být pyšní.

V Čechách je považován za první exlibris na kodexu Gumpoldovy legendy o sv. Václavovi. V rukopisu na pergamentu je obrázek sv. Václava, kterého korunuje Kristus shůry nebes a je v něm nápis, který odpovídá dnešnímu exlibris. Vše nechala pořádit kněžna Hemma, manželka tehdy již zesnulého knížete Boleslava II., kolem roku 1000. Moderní české exlibris se datuje od barona Vojtěcha Lannu. Je to jemná perokresba v levé části se jménem Lannovým, jeho rodovým erbem a oblíbeným *putto*, který se probírá knihami. Na pravé straně je volné okno s řádky, určené pro vpisování „katalogových“ čísel knih. Skutečně již typické exlibris.

Ke konci devatenáctého století se pak objevila exlibris Karla Hlaváčka, vytvořená pro jeho přátele. Přišel s nimi Arnošt Procházka v roce 1897 v *Moderní revui*. Vzhledem k povahovému založení Hlaváčkově jsou vesměs pochmurně laděna a leckde nechybí lebka či kostlivec. Zde si připomeňme roli Stanislava Kostky Neumanna. Nenapsal jen obvykle citovaný článek o exlibris v *Moderní Revui* (5. svazek, str. 54, 1897), ale vyhlásil v roce 1899 v *Novém kultu* přímo soutěž na tvorbu exlibris! Vyhrál ji náš výtvarník Karel Stroff s nádherným exlibris, zcela mylně někdy označovaným za plagjiát. (Knižní značka 1/04,11)

Nyní by mohl následovat soupis významných umělců, kteří se postupně zapojovali do tvorby exlibris. Udává se, že v roce 1915 jich bylo již še-

desát a vytvořili 700 exlibris! Z rejstříku Knižní značky z roku 1982 (o ní viz dále) je zřejmé, že v ní bylo uvedeno, představeno či zmíněno již přes 600 umělců. A toto číslo se samozřejmě rozrostlo a nadále roztváří. Určitě ukázky u tohoto textu alespoň lehce napoví, kdo exlibris u nás tvořil.

Jak je v životě obvyklé, Spolek prošel několika krizovými obdobími. První se vynořilo pár let po založení. Spolek zkusil v letech 1921–22 vydávat časopis, a nebyl na tom finančně nejlépe a nebyl úspěšný. Objevil se názor, že by se měl opět spojit se Spolkem českých bibliofilů, což bylo přijato na valné hromadě 11. ledna 1925. S formou provedení a s tímto krokem jako takovým ale nesouhlasili všichni, a tak vznikl Kroužek českých exlibristů. Po letech se vše urovnalo a vrátilo do starých kolejí.

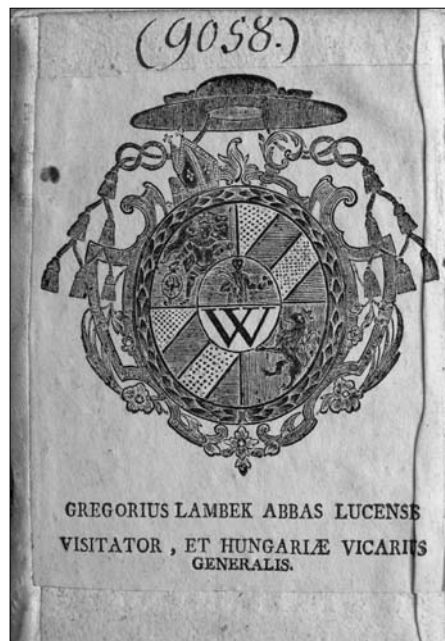
Další hrozba přišla s Němci rozpoutanou válkou. Tvůrci jako Karel Preissig, Josef Čapek, Jaroslav Dobrovolský a další zemřeli v koncentračních táborech, jiní se vrátili s podlomeným zdravím jako Ctibor Šťastný (bez manželky, která tam zůstala), nebo je zabily válečné události. Otakar Štáfl zemřel při náletu 14. února 1945. Josef Lada při stejné události přišel o dceru. Předseda SSPE dr. Jaromír Malý přežil Dachau a Buchenwald. Patřil k těm protektorátním rukojmím, které Němci pozatýkali začátkem září 1939 (Jaromír Malý: *Exlibris za ostnatými dráty*, Praha SSPE 1947). Osudově se jevila však změna politických poměrů po únoru 1948. Záměrem tehdejšího vedení státu bylo dostat vše pod kontrolu. Svazy zahrádkářů, včelařů atd. zrušeny být nemohly, ale spolky s takovými podivnými názvy jako byl náš, neměly na růžích ustláno. Zajímavé však je, že hlavní nápor na bytí našeho Spolku přišel až v do-

bě „normalizace“. Tehdy se podařil pozdějšímu našemu předsedovi dr. Samšiňákovi geniální tah. Jako vědecký pracovník ČSAV dosáhl toho, že se stal Spolek „kolektivním členem České, později Československé vědecké společnosti pro estetiku při ČSAV“. Byl tedy patřičně „skryt“.

Po zmíněném nešťastném pokusu z dvacátých let začal Spolek vydávat od roku 1937 časopis Knižní značka. Vycházel až šestkrát do roka, ale později se ustálil do dnešní podoby čtvrtletníku. Za války to byly, samozřejmě, jen chudé dvojlistky označené jako Zprávy o činnosti. Také nové politické poměry po únoru 1948 změnilly jeho název. V unikání před tiskovým zákonem se z Knižní značky staly Zprávy SSPE, které nesly v podtitulu hrdě své spojení s Akademií. Od roku 1994 je zase vše postaru.

Uplynulo devadesát let, ale na činnosti Spolku žádné stárnutí není znát. Proberme jeho aktivity alespoň stručně. Kromě zmíněného čtvrtletníku vydává ročně Sborník pro exlibris a drobnou grafiku se zasvěcenými články a studiemi, vzpomínkami, životopisy apod. Na své pravověrné sběratele pamatuje vydáváním Soupisů exlibris, vytvořených jednotlivými výtvarníky, takže se zájemci mohou pokusit mít kompletní sbírku od určitého oblíbeného umělce. K tomu vycházejí o jednotlivých umělcích „encyklopedické listy“ s jejich životopisy a ukázkami tvorby. Tvoří stále se rozšiřující Slovník.

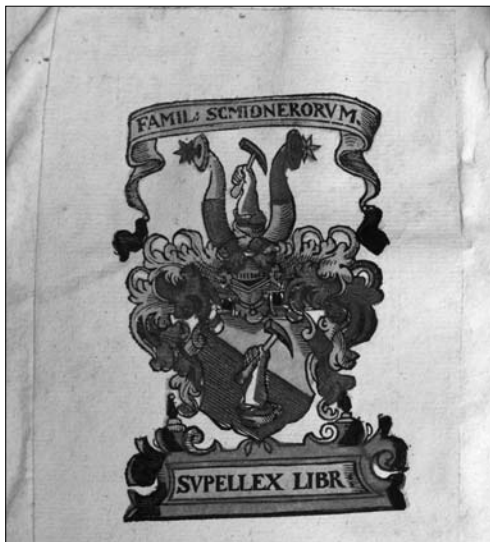
Každým rokem se koná sjezd, většinou v zajímavých mimopražských lokalitách (2003 Prostějov, 2004 Opava, 2005 Chrudim, 2006 Uherské Hradiště, 2007 Karlovy Vary) a samozřejmě valná hromada (vždy na jaře v Praze). Na různých místech se pořádají „výměnné dny“, kde si mohou

Exlibris opata louckého kláštera Gregoria Lambeka z let 1764–1781, z fondu VKOL

sběratelé měnit svá exlibris jako filatelisté známky. Každý měsíc se koná prezenční aukce a jednou za dva měsíce aukce písemná. K tomu podle okolností přednášky a tradičně již Adventní večery.

Každý rok se pořádá v Hradci Králové „Žeň exlibris“, do které posílají výtvarníci svá čerstvá exlibris zhotovená v předchozím roce. Kabinet exlibris PNP v Chrudimi pořádá Trienále exlibris, ke kterému se Spolek připojuje. A řekněme ještě, že náš Spolek je členem mezinárodní organizace Fédération International des Sociétés Amateurs d'Ex-libris (FISAE), kde patří k zakládajícím čle-

Ručně kolorované exlibris rodiny Schmidnerů, z fondu VKOL

nům. A zase jako jedni z prvních jsme založili internetové trojjazyčné stránky (<http://www.natur.cuni.cz/el/>) a mezinárodní, pouze anglické, stránky s přehledem právě probíhajících exlibristických soutěží (<http://www.natur.cuni.cz/exlibris/>). Pořádáme soutěže pro tvorbu exlibris, i když jen zaměřené místně. V roce 2000 to byla soutěž Praha, srdce Evropy a v loňském roce soutěž pro školy výtvarného zaměření.

Svět se za devadesát let změnil. To, co se v době zakládání Spolku jevílo jako neměnné a trvalé, má dnes jinou podobu. Vnímáme, že je svět méně stálý, křehčí a zranitelnější a také stále se zrychlující. Již si nebudují lidé tak často rozsáhlé knihovny a neoznačují si pak své knihy knižními značkami. Přesto se však s tímto bohulibým zvy-

kem setkáváme i nyní, a to i mezi mladými lidmi, či právě mezi nimi.

Náš zájem není tak úzký, jak by naznačovalo označení Spolku. Jeho pojmenování je vlastně krycí název pro všechny milovníky a sběratele drobné grafiky vůbec. Jsou to volné lístky, graficky náročně provedené novoročenky, svatební oznámení, oznámení o narození dítěte a podobně. V současných letech přirozeně každoročně měnlivý počet našich členů přesahuje 400.

A poznámku na závěr. Vždy se najdou psaví lidé, kteří se nám snaží namluvit, že my Češi jsme nekulturní. Kdyby se to měřilo podle počtu exlibristů, jejichž záliba je nesporně kulturní, pak ve srovnání se sousedy jednoznačně vedeme. Vždyť v nejjihlavější současnosti Němci mají při svých osmdesáti milionech obyvatel prakticky totožný počet členů jako my – oni 414, my 413, a zhruba stejně velké Rakousko 163. Díváme se tedy bez obav do budoucnosti.

Základní literatura

- Buchlovan, Bedřich Beneš (1926): *Moderní česká exlibris*, Praha, Kroužek českých exlibristů
- Humplík, Milan (2005): *Osobnosti českého exlibris*, Praha, SSPE
- Lifka, Bohumír (1982): *Exlibris a supralibros v českých korunních zemích v letech 1000 až 1900*, Praha, SSPE
- Roubal, Viktor (1928–29) a (1930): *Značky a seznam českých umělců-grafiků a jiných autorů ex libris I a II*, Praha, V. Rytíř
- Vencl, Slavomil (2000): *České exlibris: historie a současnost*, Praha, Hollar
- Živný, Ladislav Jan (1941): *Desatero kapitol o sbírání exlibris*, Praha, SSPE

Proč spí česká literatura? 3× odpovídá Alexander Tomský

Povídejme si o tom, co teď trápí znalce a milovníky psaného slova a krásné četby zvláště. Z dějin jsme nabyli dojmu, že v době ekonomické prosperity a blahobytu bývají podmínky pro rozkvět kulturní nadstavby – vědy, umění, literatury atd. Dnešní Česko tuhle podmínku v postatě splňuje, ale v oblasti literatury slyšíme jen stesky, že se nic významného neděje, žádní výrazní autoři nekomerční literatury se neobjevili. Dokonce se objevují názory, že dobrá literatura se rodí právě jen v chudobě, těžkostech a v boji. Jak to tedy vlastně je?

AT: V prostředí velkého bohatství (mdlé a unytlé vůně luxusu v pohádkách Tisíce a jedné noci) se umění nedaří. Bohatá aristokracie neprodukovala umělce, platila je. V syté a blahobytné společnosti, jako je poválečná západní civilizace od 70. let, je to podobné. Problémy dnešní doby jsou tak triviální (hedonismus, partnerské vztahy, kariéra), že z nich umělecké dílo nelze vykřesat. Možná i proto je tak úspěšná literatura o holocaustu. V extrémně chudé a bídou terorizované společnosti (Afrika) se rovněž nedaří. **Lidská společnost musí mít možnost o něco usilovat** a potřebuje tam, kde jsou velké náklady (hudba, architektura, film), i velké mecenáše umění.

Příklad z ruské literatury: Tolstoj, Gorkij, Babel, Bunin, Bulgakov, Pasternak, Mandelštam, Solženicyn, Brodskij – a teď už jen vidina prosperity a populárního samodržaví. Až se stane vláda široce nepopulární, tak se objeví i kumšt. Nebo

rakouské literatury: Grillparzer, Nestroy, Kafka, Rilke, Werfel, Kraus, Hofmannstahl, Trakl, Zweig, Broch, Musil, Roth. A v bohatém poválečném Rakousku jen mrtvo a pusto.

Takže kámen úrazu je zřejmě v tom, že lidská společnost musí mít nějaké směřování. Znamená to, že musí mít ideologii? Považuji ideologii za myšlenkovou strukturu nebo schéma, které určuje pořadí hodnot ve světě a navádí člověka, o které hodnoty má usilovat a proti kterým se bránit nebo je přímo potírat. To znamená, že plodí střety, potažmo i války. Znamená to, že když Evropa prožívá krizi ideologií (včetně náboženských) a usiluje o civilizaci bez války, výsledkem je to, že nikam nesměřuje a literatura podle toho vypadá?

AT: Ideologie je trochu zavádějící, protože se tím většinou myslí státní doktrína, například britského impéria nebo nacismu a komunismu anebo ideologie nacionalismu, osvícenství apod. Každá společnost však může být součástí civilizace, a ta nemusí nikam směřovat, ale předpokládá základní hodnoty a kánon, které každá generace nějakým způsobem obnovuje. Vidíme to například na křesťanské Evropě karolínské, románské, gotické, barokní ... Anebo na historii římského impéria. V 18. století někteří historici formulovali triádu vzniku, rozkvětu a zániku civilizací (Spengler, Gibbons). Dnes to vypadá, jako bychom základní předpoklady křesťanské a také osvícenské Evropy, která se zrodila už v renesančním humanismu, opustili. Proto ani stará, ani moderní, ale postmoderní, a to slovo napovídá, že jde o zánik. Naše hedonistická Evropa nemá děti a kánon osvícenství už neplatí ani ve školách a na univerzitě. Samozřejmě nevíme, co bude, a návrat je možný. Takže máte vlastně pravdu! Ani ideologicky Evropa nikam nesměřuje, ani staticky neobnovuje jako islám a možná i jihovýchodní Asie, Japonsko a Čína

(nevím). Společnost bez vnitřní dynamiky nemůže mít umění. Plečnik prohlásil už ve 30. letech, že neumíme stavět kostely a poválečné umění prakticky neexistuje.

Ještě třetí otázka: Čím to, že věda rozkvétá, když umění končí? Přece jen snad jde v obou případech o tvořivou posedlost lidského ducha (univerzální a věčnou vlastnost člověka).

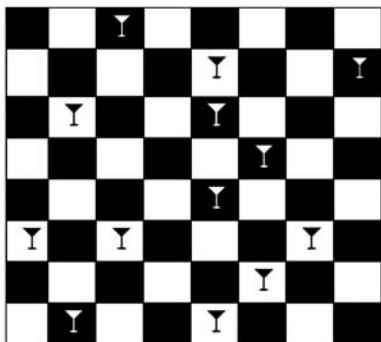
AT: Tak tohle je velmi zásadní otázka. Mám-li odpovédět krátce a srozumitelně, budu potřebovat více času. Jednou větou z toho nebudete chytrá! Jde o rozdíl mezi vědou a uměním – ten rozdíl je v tom, že věda je racionální a výplodem kolektivního mozku lidstva, kdežto umění je emocionální a individualistické. Ale i věda má kánon, (v umění se zhroutil), který může naše civilizace ztratit, ztratí-li víru v rozum! Jde totiž o víru, která je dnes nahlodávána (pavědy)!

Takže více se snad dovíme příště...

Helena Veličková

NA TAHU

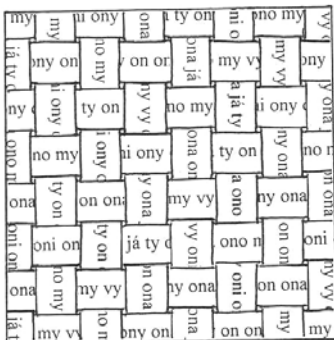
OPILEC

PRŠÍ

pr š ip r i pr š ip r i pr š ip r i pr š ip r i
 r š ip r i pr š ip r i pr š ip r i pr š ip r i
 š ip r i pr š ip r i pr š ip r i pr š ip r i
 ip r i pr š ip r i pr š ip r i pr š ip r i
 pr š ip r i pr š ip r i pr š ip r i pr š ip r i
 r š ip r i pr š ip r i pr š ip r i pr š ip r i
 š ip r i pr š ip r i pr š ip r i pr š ip r i
 ip r i pr š ip r i pr š ip r i pr š ip r i
 pr š ip r i pr š ip r i pr š ip r i pr š ip r i
 r š ip r i pr š ip r i pr š ip r i pr š ip r i
 š ip r i pr š ip r i pr š ip r i pr š ip r i
 ip r i pr š ip r i pr š ip r i pr š ip r i
 pr š ip r i pr š ip r i pr š ip r i pr š ip r i
 r š ip r i pr š ip r i pr š ip r i pr š ip r i
 š ip r i pr š ip r i pr š ip r i pr š ip r i
 ip r i pr š ip r i pr š ip r i pr š ip r i

VZTAHY

ANOREXIE

9 8 7 6 5 4 3 2 1 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
 8 7 6 5 4 3 2 1 0 1 2 3 4 5 6 7 8
 7 6 5 4 3 2 1 0 1 2 3 4 5 6 7
 6 5 4 3 2 1 0 1 2 3 4 5 6
 5 4 3 2 1 0 1 2 3 4 5
 4 3 2 1 0 1 2 3 4
 3 2 1 0 1 2 3
 2 1 0 1 2
 1 0 1
 0

BULIMIE

0 1 0 1 0 1 0 1 0 1 0
 1 0 1 0 1 0 1 0 1 0 1
 0 1 0 1 0 1 0 1 0 1 0
 1 0 1 0 1 0 1 0 1 0 1
 0 1 0 1 0 1 0 1 0 1 0
 1 0 1 0 1 0 1 0 1 0 1

RECENZE

Život moravských řek

Souzněním člověka s krajinou se zabývají četné vědecké obory. Univerzity nabízejí studium geologie, botaniky a zoologie, limnologie, krajinné ekologie, krajinářské architektury a dalších, které se aspoň zčásti dotýkají vody v krajině. Vodní toky jako by šířily největší bohatství spolu s poselstvím krajiny – vždyť přemísťují životodárnou vláhu z bohatších zdrojů v horách do chudších, ale o to žíznivějších nížin. Voda je zdroj života a bez ní se nic živého neobejde, ale pro člověka, který putuje krajem s očima otevřenýma a duší zvědavou, představuje voda ještě mnohem víc.

Kniha **Tepny krajiny**, společné dílo spisovatelky Ireny Šindlářové a novináře a fotografa Miroslava Kobzy, vydané v olomouckém nakladatelství Poznání v roce 2007, je obrazem celostního chápání řek i potoků jako fenoménů, které člověku poskytují nejen podmínky pro fyzickou existenci, ale nesou s sebou mnohá poselství, symboly a příběhy, nad nimiž se někdy tají dech. Řeka poskytuje domov flóře i fauně, kolem břehů vznikaly hrady, zámky, vesnice, města a některá podivuhodná lidská sídla, řeky nutily člověka vynalézat technické prostředky, stavět mosty a továrny, ale podněcovaly i lidskou fantazii, protože na jejich březích se udály hojné příběhy, o nichž si vyprávějí celá pokolení – přírodní a technické katastrofy, ale i zázračná uzdravení a setkání člověka s žehnajícími i strašidelnými bytostmi z jiného světa, které poznamenaly lidské duše.

Řeky jsou zkrátka živé bytosti, mají jména, vznikají, mění se s časem a posléze mizí stejně jako lidé. Některé řeky mají problémy s identitou – mají několik jmen a nikdo neví, které je pravé. Když s autory publikace sledujeme říční toky Bečvy, Moravy, Branné, Os-kavy, Bystřice, Romže, Vidnávky a dalších, dozvíme se nejen důležité reálie, ale zpříjemníme si putování zajímavostmi, o nichž pak můžeme

vyprávět dalším poutníkům – například kde je na Moravě Údolí smrti nebo která obec se proslavila jako moravský Kocourkov, kde se nacházel jantar a proč Desná připomíná přídatné jméno „děsná“ – pohromy v odlehlé samotě Jeseníků dosahovaly vsutku hrůzné podoby.

Těpy krajiny, věnující pozornost řekám Olomoucka, mají pokračování v knize **Řeky Moravskoslezského kraje**. Jména jako Budišovka, Odra, Moravice, Olza, Osoblaha, Lučina a Stonávka budí fantaskní představy, které měli možná naši předkové na mysli, když si tyto zvukomalby tvořili. Dozvíme se, kde se zjevuje Bílá paní Vrbenská a kde jsou ukryti mýtičtí rytíři, aby podobně jako ti v Bláníku ochraňovali půvabné okolí Hradce

nad Moravicí. A také si připomeneme, kolik řek je dosud zdrojem pitné vody, ačkoliv pesimisticky považujeme za samozřejmost, že mít dobrou vodu k pití už bez zásahu lidské ruky a kvalitní techniky není možné.

Obě publikace, edičně solidně provedené, stylisticky vyspělé a čtivé, jsou doplněny množstvím působivých i dokumentárních fotografií, podle nichž poznáme nejzajímavější místa, až si je přijdeme nebo přijedeme prohlédnout na vlastní oči. K putování přírodou střední a severní Moravy jsou Těpy krajiny i Řeky snadno přenosným a komplexním průvodcem, za který si nakladatelství Poznání zaslouží poděkování.

Helena Veličková

Olomoucké Prvotiny

Letos proběhne již 8. ročník veřejné literární soutěže Prvotiny, kterou každé dva roky vyhlašuje Knihovna města Olomouce. Soutěžít mohou dosud nepublikované příspěvky autorů, kteří budou rozděleni do příslušných kategorií dle svého věku (žáci, studenti a dospělí), a to v oblasti poezie i prózy. Doporučený počet poetických prací je 5 až 10 textů a rozsah prózy by neměl překročit 30 stran, ale adeпти literárního umění mohou v tomto směru počítat s určitou tolerancí. Zájemci mohou zasílat své texty (s kontaktem na sebe) na e-mail karlach@ok-olomouc.cz nebo klasickou poštou na adresu Knihovna města Olomouce, nám. Republiky 1, 771 66 Olomouc,

případně předat osobně na kterékoli pobočce KMOL.

Nejlepší práce budou odměněny hodnotnými cenami a publikovány ve sborníku, který knihovna stejně jako v minulých ročnících vydá, a zpřístupněny na jejích webových stránkách; výjimečně kvalitní díla budou zveřejněna v některém z literárních časopisů. Uzávěrka soutěže je 30. 6. 2008, v září proběhne v Knihovně města Olomouce slavnostní vyhlášení a předání cen.

Nezapomeňte, že stát spisovatelem se můžete v každém věku! Váhavcům připomínáme, že v minulém ročníku byl jedním z vítězů šestasedmdesátiletý soutěžící...

Radim Karlach

FEJETON

SHAKESPEARE VERSUS REALITY SHOW

Vít Olmer

Dvě slzy, nasáklé ginem, mu stékaly po kořeni nosu. Ale to bylo v pořádku, všechno bylo v pořádku, boj skončil. Zvítězil sám na sebou. Miloval Velkého bratra.

George Orwelll

Přečetl jsem si v novinách článek mladého publicisty, ve kterém dává národu na vědomí, že reality show je vlastně bergmanovština (pravil prý Kocáb), něco, o čem snili avantgardní filmaři a divadelníci.

Umění, které diváka zasahuje, zatraceně dobře, a k tomu na vzestupu jako alžbětinské divadlo.

Toto už je beztak zastaralé, přece koho by dneska zajímalo slyšet v prime timu Hamleta, jak plká: „Vždyť kdo by snášel bič a posměch doby, / sprostoty panstva, útlak samozvanců, / soužení lásky, nedobytnost práva, / svévoli úřadů a kopance, / jež od neschopných musí strpět schopný...“

Tomuto slabošskému intelektuálovi, který určitě nemá ani stavební spoření, by programová režie oprávněně musela zavřít zobák reklamami na Persil, Jogobellu s kousky ovoce, či na vysoce absorpční dámské vložky, u nichž si vychutnáte pocit pohodlí a bezpečí.

Alžbětinské divadelní publikum bylo sakra drsné, při představeních se v hledišti i na jevišti nahlas bavilo, jedlo, pilo, atd. Dodnes si nikdo nedovede vysvětlit, jak mohlo vedle soubojů a mordů

skousnout Shakespearovu poezii z Romeových úst.

„Jako když holubička k vranám sedne, / tak jiných krása vedle její bledne. / Až dotančí, k ní přistoupím a v reji / má ruka posvěti se stiskem její.“

Dětinské, že. V novém alžbětinském divadle nehrozí nuda blankversu, v králíkárně reality show, kde jsou jako laboratorní krysy namačkání bývalí nemakačenkové, kurvy, pasáci, pornografičtí herci, neplatiči alimentů, apod., vlají prostorem místo veršů útržky sermonů ožralých (či snad zfetovaných) aktérů, jako:

„Ty hajzle, eště ti ukážu... musím mít kalhotky, ale mám je zas mokré... ty bys chtěl akorát orál... kurvo jedna pojebaná... nebudu se s tebou líbat, píčo...“

Shakespearovi Romeo a Julie se líbali, směšně staromódně, a ještě u toho žvanili takovéhle nesmysly:

Romeo: „Teď všechen hřích z mých rtů je tvými sňat.“

Julie: „Leč na mých zas je tvého hříchu tíha.“

Nahore na obrazovce se prolne titulek: Za okamžik GoGo show.

Romeo: „Mám je tíhy zbavit? Ach jak rád. Vrať mi můj hřích.“

Julie: „Líbáte jako kniha.“

V reality show jsou knihy zakázány, zato se

novodobá zkouřená Julie ptá svého Romea: „Spali jsme spolu, vole?“

Romeo odpovídá dřevěným jazykem:

„Já nevím, já byl nachlastanej jako kráva, vole... asi jo, eště sem z toho vyklepanej.“

Julie se střípkem ženské něhy zaprosí:

„Moh bys mě pohladit, vole?“

Romeo chlapsky:

„Ukaž radši kozy, vole!“

Všimněte si, že feminimum tento v oslovení nepoužívá. Bývalý vlasatý učitel !/ s průběžně zakaleným chobotem, nevítá přátelskou posilu do vily archaickými slovy Merkucia:

„Romeo! Nálado! Blázne! Vášni! Cite! / Zjev se nám třeba jako pouhý vzdech! / Jen trochu zabásni a dám ti pokoj.“

Používá moderní, neotřelou, svěží češtinu:

„Vodkad' seš, zmrde? Užij si to tady, je to humus, ale buď v pohodě, seš kurva borec, ne, vole?“

Druhou posilu, dívku cizí národnosti, zasáhne z party ihned šíp české xenofobie:

„Co ta zkurvená Ruska? Ta teda vocaď pude, slepice...“

U ztrouchnivělého Vilka se protagonisté dotýkali a hladili, plaše, místo co by šli rovnou na věc, a ještě zdržovali diváky kydy:

„A její oči by rozzářily nebe tak, že ptáci by zapěli, jako když den se vrací.“

Nahoře na obrazovce se prolne: Za okamžik Výměna manželek.

„Hle, jak své líčko rukou podpírá! / Kéž bych byl rukavicí na té ruce / a dotýkal se toho líčka!“

Přitloustlý televizní divák s pusou plnou chipsů přepíná na oblíbený kanál, odkud se line zatraceně dobré umění. Julie:

„Tý jsi hovno dělal, dneska...akorát ses ztrapnil...“

Romeo: „Sázka je v prdeli, žes mi ho vykourila...“

Julie: „Dobrou noc.“

Shakespearův Romeo: „Kéž já bych byl tvým ptáčkem!“

A Julie: „Ano, kéž! Leč umačkala bych tě samou něhou. /Dobrou noc! Dobrou noc! Tak sladké žel / je loučení, že bych ti bez ustání říkala dobrou noc až do svítání.“

Romeo z reality show k Julii sympaticky lapidárně:

„Dobrou, vole...“

Toto je tedy to nové alžbětinské divadlo. Myslí, že by se na prkna divadla Globe nikdo neodvážil – diváci by tasili kordy a královna Alžběta I. by mobilem přivolala kata. Představitelé našeho státu však mlčí. Pro jistotu. Hlasy těch statisiců voyerů přece nebudou u voleb k zahození.

A tak se jede vesele dál – močálem černým, kolem černých skal.

„Jen zprostit toho, kdo je nevinen, a trestat provinilé ještě zbývá.“

(Převzato z knihy *Vít Olmer: Nač se bát Frankensteinů aneb moje cesta k transplantaci. Praha, Mladá fronta 2007.*)

Kde voní pergamen. Jak se dělá z rukopisů věda

Štěpán Kohout

Vzpomínáte si, kde jsme to posledně přestali? Ano, do kraje přišel knihtisk a zlatý věk rukopisných knih se uzavřel. Nejvyšší čas naše povídání skončit.

A tak si na rozloučenou probereme něco z teorie. Proč až nyní? Víím, říká se, že trocha teorie nikoho nezabije – ale otrávit může dokonale. Teď na závěr už není co zkazit. Kdo nechce číst, nemusí, a ty zbylé poprosím ještě naposledy o trochu pozornosti.

Zkoumáním rukopisů se zabývají četní odborníci: historici obecní i ti, kteří pší dějiny nejrůznějších vědních oborů (filozofie, lékařství, práva, chemie, architektury...), historici literární i umělečtí, muzikologové, liturgici, jazykovědci, teologové a jistě též jiní. Těm, pravda, slouží rukopis jako pramen, zdroj informací. Existuje však věda zcela speciální, která se zabývá i rukopisem jako hmotným předmětem – věda zvaná kodikologie.

U jejich počátků stojí jeden z posledních antických vzdělanců Flavius Magnus Aurelius Cassiodorus (cca 490–cca 580), zakladatel snad nejstarší doložené klášterní knihovny, a to v italském klášteře Vivarium. Jako historik měl určitou průpravu v práci se starými rukopisy a textovou kritikou, svých zkušeností tedy využil při popisu biblických kodexů v pojednání *De institutione divinarum litterarum*, kde mimo jiné stanovil zásady pro opravy chyb v textech.

Do kodikologické prehistorie patří nepochybně obě vlny renesance, karolinská na přelomu 8. a 9. století a italská počínaje stoletím čtrnáctým: obě se vyznačovaly usilovným sháněním rukopisných pozůstatků antických dob a jejich rozmnožováním. Badatelé z doby Karla Velikého byli nepochybně šťastnější ve svém úsilí, jejich píli byl posléze oklamán Francesco Petrarca se svými následovníky, kteří omylem považovali opisy z rukou svých předchůdců za původní antické.

Knihovna pana Novella z Malateste, zřízená v letech 1447–1452 při klášteře sv. Františka v italské Ceseně, je jedinou zcela dochovanou knihovnou z doby rané renesance. Stavitelem byl Matteo Nuti, žák slavného Leona B. Albertiho (foto G. Zangheri).

Z dnešního pohledu už viditelně odbornější přístupy ke studiu rukopisů pěstovala antverpská skupina tzv. bollandistů (podle svého představitele Jeana Bollandy, 1596–1665), vydavatelů obsáhlého souboru starobylých legend o životech světců Acta sanctorum. V pařížském klášteře Saint Germain des Prés zase působili benediktini maurinské větve, rovněž proslulí editoři, v čele s Jeanem Mabillonem (1632–1707).

Kvalitativní skok potom přichází v druhé polovině 19. století, kdy kodikologie opouští svou francouzskou kolébku a vznikají důležitá výzkumná střediska v Německu a Rakousku (Mnichov, Vídeň), Itálii (Řím) a Velké Británii (Oxford). Důležitým mezníkem všeobecného rozšíření odborného přístupu ke studiu rukopisů byla léta po 2. světové válce, kdy se tento obor zcela osamostatňuje v rámci tzv. pomocných věd historických a kdy byl založen především časopis Scriptorium (1946), vlajková loď světové kodikologie, vydávaný původně bruselskou královskou knihovnou, nyní pařížským Institutem de Recherche et d'Histoire des Textes.

Naše země nehrály ovšem v rozvoji nové vědy první housle, neměly ale ani příliš velké zpoždění. Nemůžeme se, pravda, honosit antickými kořeny, ale kupříkladu nastupující humanistická generace počátku 16. věku projevovala o rukopisy dosti značný zájem, ovšemže zatím jen bibliofilský (poznali jsme již dříve Augustina Käsenbroda či Bohuslava Hasištejnského z Lobkovic). Ozvěnu kritické práce barokních učenců francouzských slyšíme u historiků Gelasia Joba Felixe Dobnera (1719–1790) a Josefa Dobrovského (1753–1829).

Organizace prací na výzkumném poli se ujala Komise pro soupis rukopisů, založená roku 1906

Pultová knihovna při kapitulním chrámu sv. Petra a Walburgy v nizozemském Zutphenu, dokončená roku 1564, si rovněž zachovala čistě středověký ráz (foto W. Zeijlemaker).

při České akademii věd a umění. Jako první na sebe přilákaly soustavnou pozornost odborných pracovníků sbírky pražské: V Universitní knihovně, dnes Národní, zpracoval latinské a české svazky knihovník Josef Truhlář (katalog vyšel v letech 1905–1906), německé Walther Dolch (1909). Katalog rukopisů kapitulní knihovny svatovítské, dnes ve správě Archivu Pražského hradu, pak pořídil s pomocí starších podkladů knihovníka Národního musea Adolfa Patery známý vědecky založený biskup Antonín Podlaha (vydáno v letech 1910–1928).

Poválečná doba i u nás přinesla pokrok: zásluhou historika Václava Vojtíška (1883–1974) vznikla roku 1953 při Československé akademii věd nová Komise pro soupis a studium rukopisů. Podnětem bylo zabavení tisíců kodexů z knihoven

Tzv. „řetězy přikovaná knihovna“ katedrály P. Marie a sv. Ethelberta krále v anglickém Herefordu z roku 1611 věrně ukazuje, jak byly knihy uchovávány od 16. století (foto F. C. Morgan).

klášterů, přepadených v dubnu 1950. Vyklízení v režii vojska a bezpečnostních orgánů neprobíhalo zrovna pietně a nové skladovací prostory měly zprvu také daleko k ideálu: knihy bývaly leckde naházeny doslova na hromadách, než se jich ujaly ústřední knihovny v Praze, Brně a Olomouci.

Nová komise na rozdíl od své předchůdkyně měla výkonnou funkci, její pracovníci sami objížděli musea, knihovny a archivy a pořizovali soupisy. Jako zajímavost lze uvést, že byla po celou dobu své existence nenápadným útočištěm pro odborně prvotřídní, ale politicky nekvalifikované ztroskotance, například profesory zrušené brněnské právnické fakulty Miroslava Boháčka (1899–1982) a Františka Čádu (1895–1975), literárního vědce Václava Černého (1905–1987), klasického filologa a propuštěného politického

vězně Bohumila Rybu (1900–1980), anebo pro jihlavského archiváře Františka Hoffmanna (*1920) nebo jeho třeboňského kolegu Jiřího Pražáka (1926–2002).

Komise též od roku 1962 vydávala ročenku Studie o rukopisech včetně podrobné bibliografické přílohy. Přestože vzala roční periodicitu po převratu rychle za své, je sborník dodnes důležitým informačním zdrojem. Krom toho už komise vydala hezkou řádku rukopisných katalogů a v letech 1995–2004 čtyřsvazkového Průvodce po rukopisných fondech v České republice. Dnes je i u nás kodikologie plně konstituovaným vědeckým oborem.

Každý líc má neodmyslitelně svůj rub. Poté, co se kodikologie stala vědou, ukázala i své stinné stránky: dokonale se na ní dá předvést tzv. Vaisyův syndrom, jehož definici podal britský konservativní ekonom John Ernest lord Vaizey of Greenwich (1929–1984): Každý problém, stane-li se předmětem vědeckého zkoumání, je předurčen k tomu, aby se stal problémem vážným.

Aplikace citované poučky na náš obor je prostinká. Sledujeme-li totiž rukopisné katalogy staré a porovnáme-li je s mladšími bratříčky, neujde nám, že obsažených informací několikanásobně přibýlo. Podrobné údaje o vazbě, vnější výpravě, skladbě rukopisu, analýsa písarských rukou, detailní rozpis obsahu, evidence výzdoby, určení notace, bibliografie... To, co je požeňmáním pro zájemce o rukopis, je prokletím pro sestavovatele katalogu. V současnosti platné Zásady popisu rukopisů, sestavené komisí Československé akademie věd roku 1983, čítají bezmála sto stran textu. V evropském měřítku patří k nejnáročnějším. Jejich obsahem je metodika tak hutná a složitá,

že do krve nepřechází ani po letech bohaté praxe. Na vlastní oči jsem viděl osobní výtisk jednoho výkonného kodikologa – nekonečným používáním zcela ztratil podobu knihy.

Postavte se na chvíli kodikologovi za záda a sledujte jeho práci: má na stole před sebou neznámý středověký rukopis. Ani ho moc neotvírá, na to je zatím času dost. Nejprve si knihu změří, pak věnuje pozornost vazbě, z čeho je zhotovena a jak popřípadě vyzdobena. Opomenout exlibris či vlastnické přípisů by bylo neodpustitelnou chybou. Spočítá listy a jednotlivé složky (všimněte si u starších knih, že se skládají z tenoučkových složek, do nichž byl poskládán potištěný arch), zjistí, zda nějaké nechybí, zda je kniha dochována úplně. Důkladně prozkoumá písmo a rozliší jednotlivé písaře, kteří se na vzniku knihy podíleli – může být jeden jediný, ale třeba jich bylo také deset. Je-li rukopis iluminován či notován, přináší to povinnost určit druh výzdoby a typ notace.

Pak si teprve pořádně všimneme, co je v knize napsáno a vymezíme takzvané textové jednotky. Může být opět jedna jediná (ta úleva...!), anebo jich mohou být desítky, máme-li před sebou například sborník dopisů, universitních kvestií, kázání různých autorů, zkrátka knihu plnou jakýchkoli krátkých textů. Z každé textové jednotky zapíše do katalogu její začátek a konec, takzvaný incipit a explicit. Zní to jednoduše, ale řada rukopisů je psána tak nedbale, že ke splnění tohoto základního úkolu katalogizační práce – ostatní je vlastně jen omáčka – potřebujete jisté oko, bohaté zkušenosti a bezmeznou představivost. Základní orientace v jazyku, jímž je text psán, je nezbytná a předpokládá se sama sebou.

Správný zápis incipitu a explicitu je vodítkem k určení, o jaký text vlastně jde. Nespoléhejte na to, že jej středověký písař uvedl. To je případ věru řídký a narazit na správné určení je ještě vzácněj-

Současný klimatizovaný, zatemněný a takřka aseptický knižní depot z roku 1995 v olomoucké pobočce opavského Zemského archivu nabízí rukopisům stabilní hygienické prostředí (foto Š. Kohout).

ší. Středověk si autorských práv zrovna nevážil a neznámá díla měl ve zvyku připisovat známým autorům. Trestuhodnou lehkověrnost by projevil, kdo by bez kontroly převzal tvrzení, že autorem právě této homilie byl svatý Ambrož, Apolinář, Atanáš, Augustin... Dříve nekonečné hledání shodného či alespoň podobného incipitu v katalozích a kartotékách silně usnadňuje internet: database In principio belgického nakladatelství Brepols zahrnuje přibližně jeden milion incipitů. Českých knihoven si ale její pořadatelé zatím příliš nevšímají: asi nejlépe jsou na tom fondy uložené v Brně, ke katalogu olomoucké vědecké knihovny se ještě nepropracovali. Nicméně je to jen maličká a odstranitelná vada na kráse v porovnání s jinak neocenitelným přínosem.

V průběhu práce se také poohlédli, zda o zkoumaném rukopisu už někdo nepsal, pokud ano, nesmí si to nechat pro sebe. Předpokládá to další trpělivé hledání ve vlastních poznámkách, v bibliografiích obecných i oborových a nakonec i v katalozích jiných knihoven.

To všechno musí kodikolog alespoň průměrně ovládat a znát, stává se tak jakýmsi desetibojařem historické vědy. Neříkám to, abych vzbudil obdiv či lítost, sami jsme si to konec konců nadrobili. Ale zatímco jsem se v předešlých třinácti pokračováních snažil ukázat, že práce s rukopisy nemusí být nuda, chtěl jsem závěrem předvést, že je to také kus pořádného zodpovědného řemesla. Pečlivost, vytrvalost, trpělivost, pozornost a důraz na detail, to jsou „vnější znaky“ kodikologické práce. Proto ji mohl jeden z jejích zakladatelů François Masai (1909–1979) přílehavě nazvat „archeologií rukopisné knihy“.

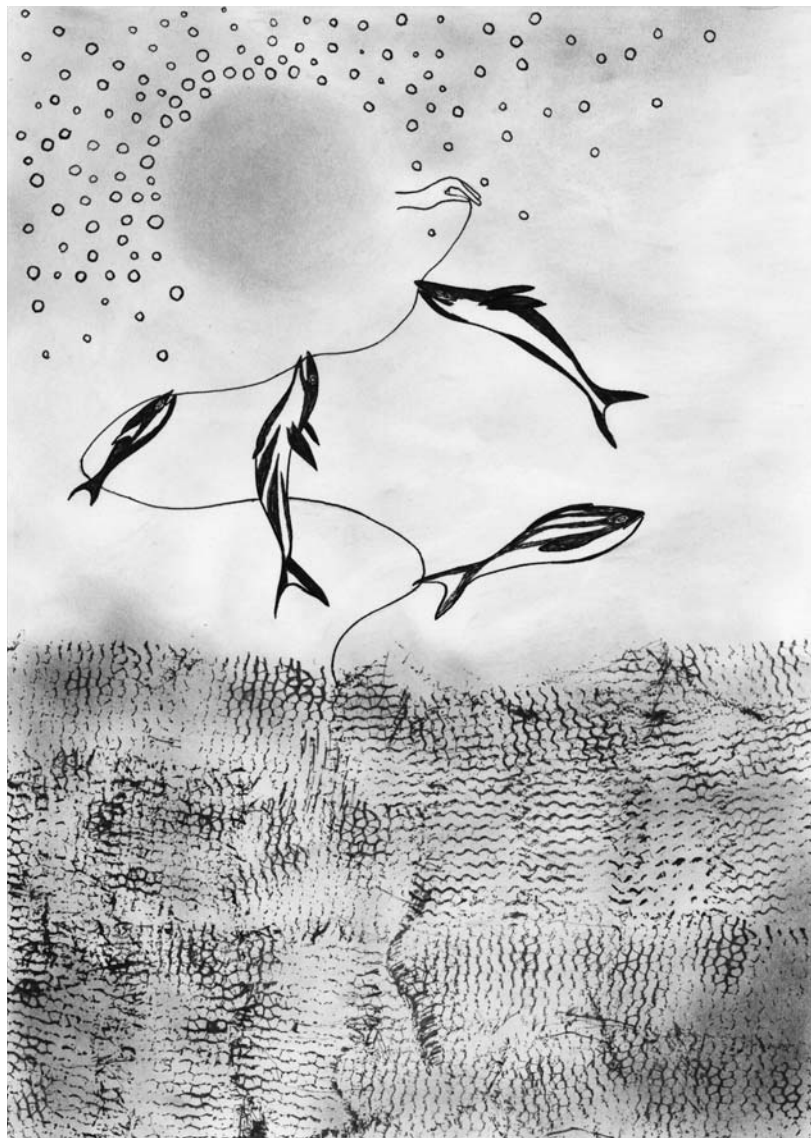
Co říci na rozloučenou? Mému dílku lze le-dacos vytknout: autor nepíše o tomto, naopak rozvláčně rozebírá cosi jiného, nepodstatného – mýlí se v dataci toho a onoho – zmateně interpretuje fakta – pokouší se být trapně vtipný – výklad je příliš suchý – popisy jsou odbyté – zastaralá metodologie – klouže po povrchu, nejde k jádru věci...

Je to tak. Nikdy se nebudu moci pochlubit tím, že jsou mé znalosti alespoň dostatečné. Vždy mi něco chybí, na něco s námahou a marně vzpomínám, hledání nebere konce a přitom vím, že být jen o trošičku chytřejší a důvtipnější, pracovalo by se mi snáze a také vám, milí čtenáři, bych napsal seriál vzorný, čtivý, přenášitelný.

Ale znalosti, přátelé, znalosti stále ještě nejsou všechno. Přesto beru všechny výtky na sebe, kromě jediné. Jak že to jen píše apoštol Pavel Korinťanům? „Kdybych jazyky lidskými mluvil i andělskými, ale lásky bych neměl, byl bych jako kov znějící a zvon dunící. Kdybych měl dar proctví, povědomí o všech tajemstvích a o všem umění, ale lásky bych neměl, nejsem nic.“

Nikdo mi nemůže vytknout, že jsem nepsal s láskou.

Na lovu

Monasterium – digitalizace středověkých listin

Štěpán Kohout

Rozvoj internetu umožnil veřejnosti rozsáhlý virtuální přístup do knihoven a archivů. Dospěli jsme už do doby, kdy je možno si na vzácné archiválie doslova sáhnout pomocí digitálního snímkování, které během chvíle zpřístupní věrnou podobu dokumentu badateli na druhém konci světa.

Zatímco v oboru snímkování rukopisů u nás od roku 1995 působí firma Albertina icome Praha, jejíž filiálka AiP Beroun zveřejňuje už pátým rokem v rámci svého stále rostoucího projektu Manuscriptorium přes dvě tisícovky kodexů, starých tisků, map a dalších dokumentů z českých a moravských knihoven, digitální zpřístupnění našich listin je teprve v počátcích.

Projekt *Monasterium – virtuální archiv střeověvropských klášterů a biskupství (MoM)* se zrodil roku 2002 v Sankt Pöltenu. Původní plán dolnorakouského Institutu zur Erschließung und Erforschung kirchlicher Quellen při tamním diecezním archivu se po třech letech soustředění na domácí půdu rozrostl a plánuje pokrýt území nejen Rakouska, nýbrž i sousedních států: Bavorska, Švýcarska, Itálie, Slovinska, Chorvatska, Maďarska, České a Slovenské republiky.

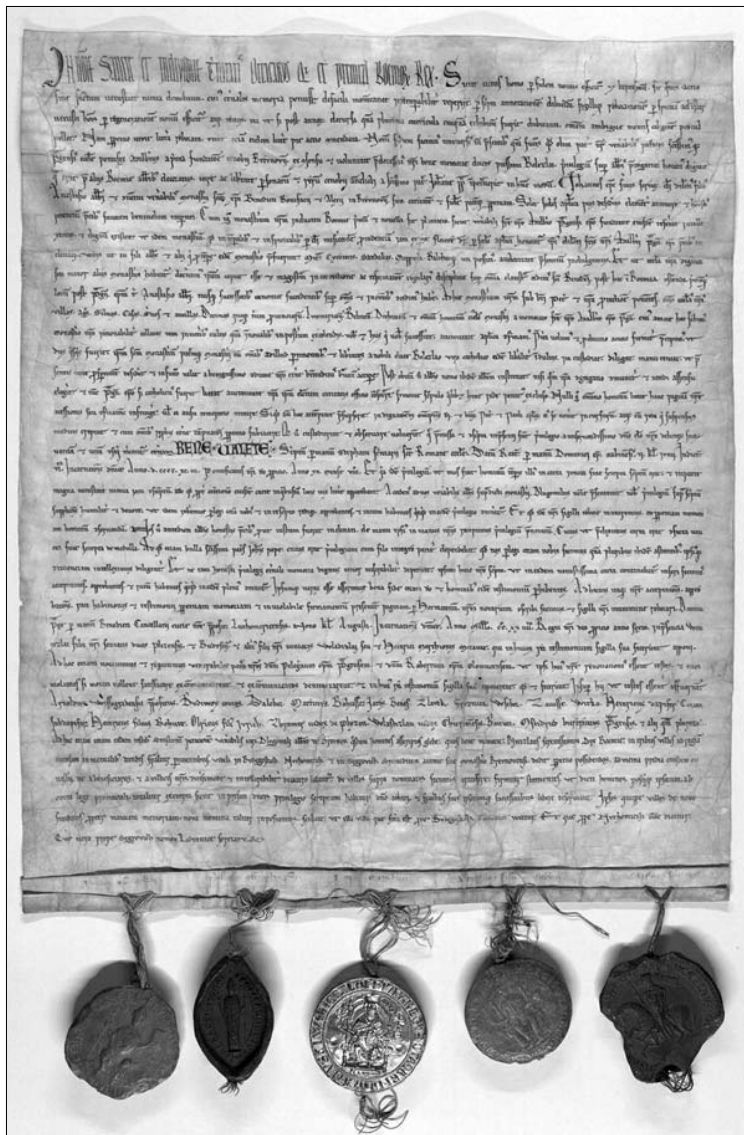
Naše zastoupení ve virtuálním katalogu zatím odpovídá stále ještě více méně počátečnímu stavu celé akce. Na podzim 2006 byla dokončena digitalizace přibližně 7 000 listin z osmnácti fondů Národního archivu v Praze (ten je i naším územ-

ním koordinátorem), z nichž bych vyzdvihl listiny archivu pražského arcibiskupství, kolegiální kapituly na Vyšehradě (archiv metropolitní kapituly svatovítské je ve správě Archivu Pražského hradu), soubor archivů klášterů, zrušených za Josefa II., listiny břevnovských a emauzských benediktinů, strahovských premonstrátů, velkopřevorství maltézských rytířů, provincialáty augustiniánů a dominikánů, generalát křížovníků s červenou hvězdou – všechny tyto fondy sahají přinejmenším hluboko do 13. století. Nejstarší originální listina (nepočítaje mladší opisy a falsa, hlásící se až k roku 993) pochází z roku 1128 a je součástí archivu zmíněných maltézských johanitů.

Práce ovšem nekončí: dalších šest českých fondů je připraveno ve stadiu katalogu, jehož záznamy zbývá doplnit příslušnými snímky. Vloni na podzim bylo snímáno přes půl třetího tisíce listin z nejdůležitějšího fondu v celé republice: Archivu koruny české.

Z mimopražských fondů je zatím dostupný pouze soubor listin cisterského kláštera ve Vyšším Brodě.

Původní úmysl zakladatelů dokončit práci letos a nabídnout celkem 120 000 snímků zřejmě pro nárůst objemu nebude naplněn, nicméně do pěti let by měly být na Monasteriu dostupné i další důležité listiny z moravských církevních archivů. Na řadu jako první přišel Moravský zemský archiv v Brně, kde jsou uloženy fondy početných klášterů zrušených za Josefa II. a za „Akce K“ roku 1950. Zde se fotografovalo více než 2 000 kusů listin již v létě loňského roku. Kdy se ovšem dostane na olomouckou pobočku opavského Zemského archivu, jež má ve své správě listiny olomouckého arcibiskupství, olomoucké a kroměřížské kapituly,

to vše od poloviny 12. století, nelze zatím s určitostí říci.

Na závěr upozorňuji, že Monasterium také funguje jako portál k užitečným externím informačním zdrojům: nalezneme zde pomůcky k převodu středověkých dat na dnešní, k převodu německých měn, nechybí odkazy na známý Graesseho Orbis latinus, neocenitelný při určování latinských zeměpisných názvů, na Capelliho lexikon latinských zkratek, na sbírky filigránů, především Piccardovu, na slovníky latinský a středohornoněmecký, registáře, edice pramenů (Monumenta Germaniae historica) a jiné. Regionálně je pro nás zajímavý odkaz na digitální snímky kroměřížské sbírky mincí olomouckého arcibiskupství, anebo soupis pečeti a pečetidel v českých archivech. Samozřejmě, že jiné jazykové verze Monasteria nabízejí také místní lokalizované odkazy.

Ukázka digitalizované listiny

Škola naruby

Dana Kochová

Určitě si všichni přejeme, aby z našich dětí vyrostli moudří, dobří a šťastní lidé. Otázka však zní, jak na to? Odpověď můžeme najít v projektu paní Evy Katrušákové *Celé Česko čte dětem*, kterému vévodí heslo *Čtème dětem 20 minut denně každý den!*

Na rozdíl od jiných projektů tento není zaměřen jen na děti, ale i na rodiče a další dospělé. A nejsou to jen ti z nejbližšího okolí dítěte. Projekt již oslovil řadu známých osobností, např. Michala Horáčka, Josefa Jařaba, manžele Havlovy, manžele Ebenovy, Michala Viewegha, Danielu Fischerovou, Olbrama Zoubka či Emmu Srncovou, která je i autorkou loga celé kampaně. Stranou nezůstal ani náš Klub dětských knihoven severní Moravy, jehož členkami jsou aktivní knihovnice dětských oddělení knihoven krajů Moravskoslezského a Olomouckého (knihovničky zatím, bohužel, nemáme žádné). Na svých společných setkáních jsme přemýšlely, co bychom pro tento projekt mohly udělat my, a zrodil se nápad na Školu naruby. Vycházely jsme ze skutečnosti, že si děti velice rády hrají na školu. Připravily jsme proto deníčky – žákovské knížky, do kterých by měli rodiče, sourozenci, prarodiče nebo jiní dospělí zapisovat, co svému dítěti četli a jak dlouho. A dítě jim čtení oznámkuje a podepíše, že je to pravda. Své zážitky z četby má možnost vyjádřit i formou obrázku nebo textu na volných stránkách deníčku, nezapomněli jsme ani na pochvaly nebo poznámky (např. „dnes maminka u čtení usínala“).

Dojmy z přečtených knih si mohou „čtecí rodiny“ sdělovat na pravidelných „třídních schůzkách“ ve své knihovně, ty zajímavé doporučit ostatním a prostřednictvím knihovnic se také seznámit s novinkami na knižním trhu. Podle možností knihovny se budou konat různá čtení osobností z okolí i vzdálenějších míst.

O Školu naruby (skip.knih-trinec.cz/skola_naruby.html) projevilo zájem 30 knihoven z obou našich krajů, pro které jsme daly vytisknout 3000 kusů deníčků. Jenomže zpráva o naší akci se záhy roznesla po celé vlasti české a začaly se hlásit i knihovny z dalších krajů, a to nejen veřejné, ale i školní. Brzy se tak jejich počet vyšplhal k číslu 50. A hlásí se stále další a další. S takovým zájmem jsme nepočítaly. Deníčky byly brzy rozebrány a nyní se v tiskárně tiskne dalších 2 000 kusů, abychom uspokojily požadavky všech zájemců. Knihovnám našich dvou krajů jsou deníčky dodávány zdarma, ostatním pak účtujeme cenu 10 Kč za 1 kus plus poštovné.

Akci jsme rozjely v březnu k měsíci knihy, je tedy brzy na nějaké větší hodnocení. Přesto už chodí první nadšené ohlasy. Najdou se sice i rodiče, kteří o čtení zájem nemají, i s tím si však naše knihovnice poradily. Například paní Mlčochová z knihovny v Komorní Lhotce napsala: „A protože se bohužel najdou i takoví rodiče, kteří číst odmítají, tak mám dva sourozence, kteří si budou číst navzájem“.

Také v Paskově mají pár maminek, které prý v životě knihu neviděly, natož aby z ní dětem četly. Deníčky si proto vzaly paní učitelky z místní mateřské školky a děti známkují je. V Javorníku byly z akce nadšeny jak děti, tak učitelky, ale trošku si ji upravily – udělaly z ní *Čtu celé rodině 20 minut*

denně. Dětem se to moc líbí, houfně si v knihovně půjčují knihy a vypráví paní knihovnici Hradilové, jak doma neustále chodí za členy rodiny s knihou v ruce a čtou a čtou a čtou. A po prvním setkání rodin v knihovně, které proběhlo 12. března, se přihlašují rodiny další.

Také v Českém Těšíně už mají za sebou první třídní schůzku a hlásí, že je u nich akce velmi oblíbená, některé děti už mají popsanou celou stránku, většinou samými jedničkami, nechybí ani obrázky a pochvaly. Což nás moc těší.

To v Havířově jsou děti přísnější. Objevují se i trojky. Jednu např. dostala babička za to, že koktá a neví, kde je. Ale babička se postupně zlepšuje, po několika dvojkách teď dostala už i jedničku. Samé jedničky má jen tatka. Trojku a poznámku dostala maminka jiného čtenáře za to, že četla

jen 10 minut. Jenže to už syn nenapsal, že zlobil a nedával pozor. Úplně stejně dopadla naše kolegyně paní Hurníková z Vřesiny.

Soutěž by měla být ukončena v prosinci oceněním nejlepších „čtecích rodin“. Odměnou všem by ale měly být společné chvílky nad knihou a pocity pospolitosti uvnitř rodiny.

Pokud jste se ještě do naší Školy naruby nepojili a máte o ni zájem, napište si o deníčky na adresu jana.galas@knihovna.ctesin.cz nebo kochovad@seznam.cz.

Celá akce je hrazena z grantu MK ČR za finančního přispění SKIP 10. Zvláštní poděkování si zaslouží předsedkyně SKIP10 Jana Galášová, která s paní Katrušákovou dojednala autorská práva a zařídila také tisk deníčků.

skip.knih-trinec.cz/skola_naruby.html

Městská knihovna Šternberk letos jubluje

Vlasta Hlúzová

V letošním roce si připomíná Městská knihovna ve Šternberku spolu se šternberskou kulturní veřejností význačné jubileum – 125. výročí svého založení.

Začátky knihovnictví ve Šternberku spadají do 2. poloviny 19. století. První německá knihovna zde byla založena v roce 1865, vznik české knihovny je spjat se založením českého čtenářského spolku Moravan 11. listopadu 1883. Ve čtrnáctitisícovém městě žila v té době necelá stovka Čechů. Spolková knihovna vznikla svépomocně, základ jejího knižního fondu tvořily dary jiných spolků nebo některých občanů. Češi z města i okolních vesnic se scházeli na přátelských besedách ve spolkové místnosti s knihovnou a malou čítárnou. Zde se česky mluvilo, zpívalo, recitovalo, předčítalo z knih, konaly se tu naučné přednášky. Později spolek pořádal také národní slavnosti, společné výlety, večírky, zábavy a koncerty, začalo se hrát i divadlo. Finanční výtěžek z některých akcí byl použit na nákup nových knih a časopisů.

Již v březnu 1884 se vlastenecký spolek Moravan přejmenoval na Čtenářsko-pěvecký spolek Moravan. Spolková hraničářská knihovna se postupně rozrůstala. V roce 1908 se stala knihovnou místního odboru Národní jednoty, neboť spolek se v tomto roce transformoval v místní odbor Národní jednoty v Olomouci. Tak získal vlastenecký spolek Čechů oporu pro svoji činnost i širší podporu veřejnosti; v tehdy nacionálně vyhraněné době totiž začalo docházet k otevřeným útokům na Čechy a ti se nemohli ve Šternberku kvůli bezpečnosti

scházet. Ke vzniku odboru Národní jednoty došlo z podnětu šternberského hraničářského pracovníka Metoděje Krampola, který navázal spolupráci s ředitelem olomouckého ústředí Národní jednoty Adolfem Kubisem.

V roce 1913 se podařilo české menšině získat koupí objekt bývalé německé restaurace Střelnice v Olomoucké ulici, který se stal po adaptaci českým Národním domem a na řadu let kulturním a společenským střediskem Čechů. Přestěhovala se sem i knihovna, ovšem během první světové války se knihy nepůjčovaly.

Meziválečné období znamenalo velký rozvoj našeho knihovnictví; jeho základem se stal jeden z prvních a nejlepších prvorepublikových zákonů, týkající se kultury nejen u nás, ale i ve světě – Masarykův Zákon o veřejných knihovnách obecních. V roce 1927 byla síť státních veřejných knihoven dobudována, také na Šternbersku měly knihovnu všechny české obce i menšiny. V roce 1929 se původní spolková knihovna Národní jednoty ve Šternberku stala veřejnou českou knihovnou.

Tragickým historickým mezníkem pro celý národ se stala mnichovská dohoda čtyř evropských velmocí – Německa, Itálie, Anglie a Francie. Bez účasti Československa zde bylo 30. září 1938 rozhodnuto vyhovět požadavkům Adolfa Hitlera, aby naše pohraničí s převahou českého obyvatelstva (včetně některých ryze českých obcí) bylo připojeno k Velkoněmecké říši. Během kvapné evakuace českého obyvatelstva, škol a spolků byly pravděpodobně ztraceny nebo zničeny též

protokoly ze schůzí šternberské Národní jednoty z let 1922-1938, takže tato léta představují téměř informační vakuum, pokud se týká zdejšího českého kulturního i společenského života. Národní jednota podporovala českou knihovnu i poté, co se stala knihovnou veřejnou. České knihy byly na začátku německé okupace většinou zničeny. Po skončení druhé světové války byla česká knihovna ve Šternberku obnovena, ale octla se na úplném začátku.

Během své historie měla šternberská knihovna sídla na různých místech ve městě, avšak po celé období své existence se vlastně stále snažila najít vhodnější umístění pro svůj rozrůstající se knižní fond a bohatší kulturně výchovnou a osvětovou

činnost, kterou připravovala a organizovala vedle své tradiční knihovnické práce.

Její rozvoj poznamenaly také různé reorganizace knihovnictví. V roce 1964 se stala šternberská knihovna v rámci experimentu první střediskovou knihovnou pro obce regionu v naší republice. Znamenalo to pro ni především prohloubení spolupráce mezi knihovnami a ostatními kulturními organizacemi podle Jednotného plánu kulturně výchovné činnosti, metodickou pomoc při práci se čtenářem a celou řadu dalších úkolů navíc. Časem se počet poboček šternberské střediskové knihovny z původních devatenácti snížil, neboť docházelo k integraci národních výborů. Práce šternberské knihovny byla v minulosti několikrát

oceněna na úrovni okresu nebo kraje, pracovníci šternberské knihovny si však z dobových uznání dodnes nejvíce cení Čestného uznání ministerstva kultury za úspěchy v kulturně výchovné činnosti, mimořádnou iniciativu při uplatňování nových forem práce a aktivní práce na rozvoji českého knihovnictví, jež knihovna obdržela v květnu 1968.

V souvislosti s uplatňováním tzv. nové vyučovací koncepce na našich základních školách (od počátku školního roku 1976/77) se staly kulturně výchovné akce knihovny součástí

celoročního plánu s názvem Kultura mládeži, a tak se prohloubila také spolupráce knihovny se všemi šternberskými školami. Knihovna uzavírala jednorocní písemné dohody s ředitelstvími škol a uskutečňovala je podle jejich návrhu. S prvními návštěvami knihovny nebylo zapomenuto ani na školy mateřské.

Po roce 1989 se knihovna musela ještě dvakrát stěhovat, a to do naprosto nevyhovujících prostor. Její zaměstnankyně pracovaly za velmi ztížených podmínek. Mnohé kulturní aktivity knihovny byly v té době ztíženy nebo omezeny, např. literární besedy se konaly přímo ve školách, kam pracovnice knihovny samy donášely všechny potřebné knihy v taškách.

Teprve před deseti lety, v říjnu 1998, se Městská knihovna Šternberk dočkala důstojného a stálého umístění v Masarykově ulici 20.

Dnes je Městská knihovna ve Šternberku moderní knihovnou, která může vedle svých tradičních služeb nabídnout čtenáři např. meziknihovní výpůjční službu, informační a biografickou službu, přístup k internetu, kopírovací služby i různé vzdělávací pořady. Její plně automatizovaný provoz se stal již samozřejmostí. Novinkou je od roku 2007 knihovní systém Clavius, jenž umožnil začlenění knihovny do otevřené sítě veřejných knihoven v ČR a prostřednictvím elektronického katalogu na webových stránkách přístup k dalším informacím a dokumentům.

Půjčovna knih pro dospělé s čítárnou a studovnou i oddělení pro děti a mládež v důsledku modernizace knihovnických služeb tedy plně vyhovují náročným požadavkům návštěvníků.

V místnostech knihovny se uskutečňují různé přednášky pro dospělé, čtenářské besedy a sou-

těže pro děti, tematické přednáškové cykly pro určité zájmové a věkové skupiny čtenářů (ženy na mateřské dovolené, senioři, nezaměstnaní.) Zvláště hojně navštěvovaným se stal každoročně pořádaný instruktážní cyklus s názvem NEBOJME SE INTERNETU. Od roku 2003 je zavedena služba pro imobilní občany. V knihovně se také příležitostně vystavují výtvarné a rukodělné práce žáků, učňů (zejména z Lesnického učiliště – obor krajinář) a také chovanců Ústavu sociální péče Vincentinum. Výstavky jsou motivovány např. jako podzimní, vánoční nebo velikonoční dekorace apod.

Oddělení pro dospělé čtenáře spolupracuje také se studenty a vyučujícími Gymnázia Šternberk i Středního odborného učiliště elektrotechnického a lesnického. Spolu s Městem Šternberk a Albertovým knihkupectvím v Radniční ulici 7 vyhlašuje Městská knihovna ve Šternberku od roku 2000 amatérskou literární soutěž Šternberský zápisník (v oboru próza a poezie – pro dvě věkové kategorie), která spolu s amatérskou fotografickou soutěží Šternberský objektiv nejen podněcuje zejména mladé k tvůrčí činnosti, ale znamená pro Šternberk též kulturní přínos. Literární historie a kulturní dění jsou v knihovně aktuálně připomínány nástěnkami a výstavkami, historii i současnost města a jeho okolí soustřeďují postupně pracovnice knihovny v databázi.

Nejmladší čtenáři si z doprovodných knihovnických programů oblíbili především různé soutěže a kvízy, v posledních letech rovněž akce Provázkiáda, Velké říjnové čtení nonstop a pohádkovou Noc s Andersenem.

Když byly v roce 2002 zrušeny okresy a svou činnost ukončila také Okresní knihovna v Olo-

mouci, přestala být šternberská knihovna jejím pracovištěm a stala se součástí šternberských Městských kulturních zařízení (MKZ). Zřizovatelem této organizace s právní subjektivitou je Město Šternberk. V současnosti MKZ zahrnují v jednom organizačním celku (se společnou administrativou a ekonomikou) také Městský klub, Galerii Šternberk a Týlovo divadlo. Od počátku roku 2007 byla přiřčena k Městské knihovně ještě redakce regionálního zpravodajského čtrnáctideníku Šternberské listy. V současné době má Městská knihovna ve Šternberku ještě dvě pobočky – místní knihovny v obcích Dalově a Chabčově.

Městská knihovna Šternberk je nejstarším kulturním zařízením ve městě. Už v minulosti patřila k nejlepším zařízením tohoto druhu nejen na Olomoucku, ale také v síti knihoven českých zemí.

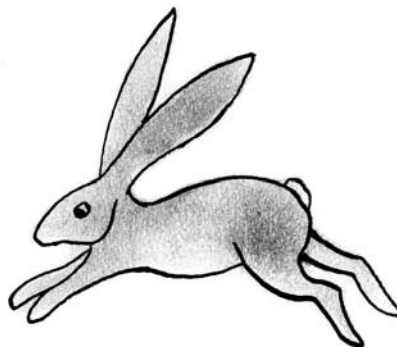
Její postavení neziskové organizace v současné složité ekonomické situaci ovšem není vůbec lehké, přesto se snaží pracovnice knihovny svoje služby čtenářům dále rozšiřovat. Mnohé knihovnické aktivity, především nákup knižních novinek, však závisí na daných finančních možnostech.

V rámci letošního jubilejního roku hodlá Městská knihovna uskutečnit několik akcí pro dospělé i děti a mládež. Pro dospělé je připraven cyklus šesti přátelských setkání se současnými šternberskými publicisty, jež budou spojena s autorským čtením.

Setkání se konají jedenkrát za měsíc s výjimkou letních prázdnin (od února do května, poté v září a říjnu) v prostorách Městské knihovny (oddělení pro dospělé v prvním poschodí budovy MKZ Masarykova 20), a to vždy v druhé polovině měsíce, v úterý od 17.30 hodin.

Oddělení pro děti a mládež připravuje pro svoje návštěvníky soutěž o neaktivnějšího čtenáře a různé vědomostní soutěže. Výsledky budou veřejně vyhodnoceny v měsíci listopadu, kdy budou moci čtenáři i příznivci knihovny zhlédnout v prostorách MKC výstavu fotografií, dokumentující dosavadní činnost knihovny. Bude představena také jubilejní publikace Městská knihovna ve Šternberku, v níž je zpracována její historie. Text doplňuje obrazová příloha.

Co říci závěrem? Různé problémy současnosti a rostoucí vliv elektronických médií navodily palčivou otázku, zda si naše knihovnictví své postavení v kulturním světě ve třetím tisíciletí uhájí. Dnes již všichni věříme, že ano. A jak? Tím, že knihovny spojují tradiční práci s novými možnostmi získávání informací, aby se staly pro svoje uživatele živým a moderním informačním centrem. Šternberská knihovna již po této nové cestě vykročila a její rostoucí návštěvnost dokazuje, že vykročila do budoucnosti tím správným směrem.

Vzpomínání v žádném případě smutné

Ivana Horáková

Všem těm, kteří znali mé kolegy, dr. Jaroslava Vyčichla dlouholetého ředitele Plzeňské „vědárný“ a ekonomického náměstka ing. Pavla Kabelku, nebude název článku vůbec podezřelý. Oba totiž vyznávali optimistický pohled na svět, a i když oba povahově jiní, výborně se doplňovali. S přibývajícím dny bez denního kontaktu si stále více uvědomuji, že jsem měla obrovské štěstí s nimi pracovat a podle reakcí mého okolí jsme jako trojice vedoucích pracovníků tvořili něco, co snad můžeme nazvat symbiózou. Když použiji přírodopisné termíny, a oba pánové by se opět zasmáli, byli jsme rostliny přimknuté ke knihovně, každý měl svůj úkol a vzájemně se provázal s tím dalším při jeho plnění.

Jaroslav Vyčichlo

Dnes si myslím, že **Jaroslav Vyčichlo** by byl možná patřil na pracoviště Dilie nebo Akademie věd – nějakého historického oddělení pro divadelní umění. Bádal by v oblasti, kterou miloval vedle knihovny nadevše, a to bylo ochotnické divadlo. Tam se cítil šťasten a ať režíroval nebo hrál (a byly to i malé roličky, v nichž zcela exceloval), zde mohl utvářet jiný svět a realizovat myšlenky autorů ve své interpretaci. Osobně byl velmi skromný a žil téměř nenápadným životem mezi knihovnou a divadlem. Sám nebýval iniciátorem společenských oslav a nerad byl středem pozornosti. Jakmile jsem však iniciovala nějakou recesi, bylo vidět, jak ho smích a dobrá nálada okolí těší. Vzpomínám, jak jsme mu opatřili jeho milovaného jezevčíka Beníčka a na oslavu padesátin mu napřed nechali přivést do sálu plného lidí sedmdesátikilovou dogu, která se mu málem dívala přímo do očí. Po dlouhých letech mi přiznal, že v něm opravdu hrklo, protože já prý jsem byla nevyzpytatelná a mohla to myslet vážně.

Neměl rád konflikty, natož žabomyší spory, v tomto směru byl velkorysý demokrat.

Pavel Kabelka byl pro mne vizionář a když se mně vždy smál, jak se pro vše nadchnu a hned začnu organizovat a zařizovat, tak vidím, že právě proto jsme si tak rozuměli, protože byl stejný- on stavby, plány a realizaci nápadů miloval, já se těšila na detaily stěhování a zařizování, to laskavě nechával na mně. Zvláště v posledních měsících

jeho těžké nemoci, kterou tak s nadhledem na věci pozemské nesl, jsme se velmi sblížili a bylo mi ctí do poslední chvíle s ním hovořit a plánovat budoucnost knihovny. On, na rozdíl od Jaroslava, který zůstával tradičním knihovníkem, by uspěl v mnoha dalších organizacích, jak to u dobrých ekonomů bývá. Okamžitě totiž vzal organizaci za svou a začal s ní žít a pro ni plánovat. Toho jsem si nejvíce vážila.

On stavěl po svém chrámy na knihy a budoval svou knihovnu.

Oba odešli doslova od rozdělané práce, od přípravy konference, od rozestavěné střechy s obavami, aby nepadlo mnoho sněhu, od plánů na volný výběr v knihovně, od plánů na dovolenou s vnoučaty, kterých se konečně oba dočkali.

Sžili jsme se natolik, že já dnes řízením nějakého podivného osudu musím pokračovat v jejich práci a stále cítím, že jsou opravdu se mnou v myšlenkách, já je jen realizuji.

Myslím, že výčet práce Jaroslava Vyčichla je knihovnické obci znám, komise, SDRUK, regionální funkce, regionální konference, to vše bylo nedílnou součástí „ředitelování“.

Pavel Kabelka byl jistě respektovaným členem obce ekonomů knihoven, jak o tom svědčily jejich dopisy po Pavlově odchodu.

Moje vzpomínka je plně optimistická, zažila jsem s nimi neuvěřitelnou část života a co jsme ve šťastných chvílích plánovali, bude v roce 2010 hotové.

Přijměte tuto vzpomínku v lidském rozměru jako trochu jiný pohled na oba mé kolegy.

ČERVENEC 2008

■ V letošním roce uplyne 250 let od obléhání Olomouce pruským vojskem, proto **Vlastivědné muzeum v Olomouci** připravilo 1. 5.–3. 8. 2008 výstavu *Slavná obrana města Olomouce roku 1758*, která tuto významnou událost sedmileté války představí návštěvníkům všech věkových kategorií.

■ klíčové momenty naší národní historie 20. století, roky 1918, 1938, 1948 a 1968, jsou tématem výstavy *Osudové osmičky v našich novodobých dějinách*, již je možné v prostorách VMO zhlédnout od 23. 5.–31. 8. 2008. Výstavu doplní cyklus přednášek pořádaný ve spolupráci s Vlastivědnou společností muzejní.

■ SCARON Production s.r.o. Šumperk pořádá v prázdninovém období červenec–srpen v zámku Velké Losiny *Losinské kulturní léto* – přehlídku divadelní a hudební tvorby

■ ve Vlastivědném muzeu v Olomouci probíhá až do 30. 9. 2008 ojedinělá expozice *Ohrožené druhy rostlin*, prezentující botanickou podsbírku Banky semen

■ v červnu byla v Muzeu Prostějovska v Prostějově zahájena divácky atraktivní výstava s názvem *Panenky*, která potrvá až do 14. 9. 2008

■ nejen „pejskaři“ přivítají tématickou výstavu *O pejskovi a lidech, aneb velká psí výstava* ve Vlastivědném muzeu v Šumperku, která potrvá až do 24. 8. 2008

■ Muzeum umění Olomouc navazuje na řadu krátkodobých výstav výtvarného umění výstavou *Nechci v kleci!*, prezentující rozmanitou tvorbu

normalizačního československého dvacetiletí 1970–1989; výstava zahájena 24. 4. 2008 potrvá do 28. 9. 2008

■ v Náměšti na Hané se ve dnech 2.–5. 7. 2008 koná již podevatenácté divácky úspěšná *Zahrada* – mezinárodní multižánrový festival folku, world-music, folkrocku, country, jazzu apod.

■ pořadatelem 8. ročníku *Mezinárodního festivalu dechových hudeb* v Jeseníku ve dnech 4.–6. 7. 2008 je Základní umělecká škola Jeseník

■ na folklorní slavnost *Jízda králů* zve ve dnech 5.–6. 7. 2008 obec Doloplazy a soubor Olešnica

■ regionálního umělce představuje na vernisáži dne 10. 7. 2008 Muzeum umění Olomouc výstavou *Voyeur před branou věčnosti/ Miroslav Urban – práce z let 1973–2008*; výstava potrvá do 21. 9. 2008

■ v obci Věrovany se 12. 7. 2008 uskuteční již 10. ročník mezinárodního hudebního festivalu *Hanácké květek*

■ Lipová-lázně hostí již počtrnácté *Jesenický nugget* – mezinárodní hudební festival žánru folk, country, bluegrass, beat, blues; termín 12. 7. 2008

■ přátelé divadla jsou zváni ve dnech 13.–27. 7. 2008 do Plumlova na 7. ročník divadelní dílny s názvem *Divadelní WORKSHOP*

■ ve dnech 24.–27. 7. 2008 se v Lipníku nad Bečvou konají *Svatojakubské hody*

■ město Zlaté Hory zve na městské oslavy *Zlaté dny* spojené s kulturními pořady; termín konání 25.–27. 7. 2008

■ Lipová-lázně se dne 26. 7. 2008 stanou místem přehlídky revivalových kapel s názvem *REVIVAL FEST*

■ dne 27. 7. 2008 se v Němčicích nad Hanou konají *Němčické hody*

SRPEN 2008

■ v Jeseníku se ve dnech 1.–2. 8. 2008 uskuteční kulturní klání hudby, divadla, výstav s názvem *Jeseník se baví*

■ na přehlídce folkové a country hudby jsou zájemci zváni do Tovačova; *Tovačovský portál* se koná dne 9. 8. 2008

■ Sdružení přátel folkloru Severní Hané pořádá ve dnech 13.–18. 8. 2008 již 18. ročník *Mezinárodního folklorního festivalu I.O.V. Šumperk*

■ ve dnech 15.–17. 8. 2008 lze navštívit město Kojetín a zúčastnit se akcí pořádaných v rámci *Kojetínských hodů* – jízda králů, vystoupení krojovaných souborů, řemeslnický jarmark

■ divácky atraktivní bude jako každým rokem mezinárodní setkání uměleckých kovářů *Hefaiston* na hradě Helfštýn; ve dnech 30. 8.–31. 8. 2008 se uskuteční již 27. ročník; v předchozím týdnu 23. 8.–28. 8. uspořádá přerovské muzeum na Helfštýně odborné kovářské dílny a semináře *Kovářské fórum*

■ Olomouc hostí dne 29.–30. 8. 2008 přehlídku vojenských dechových hudeb s názvem *Oslavy maršála Radeckého*

■ v malebném prostředí zámku Čechy pod Kostírem strávíme dne 31. 8. 2008 *Den na panském sídle*

ZÁŘÍ 2008

■ celý měsíc září je v Javorníku věnován hudbě v rámci *Mezinárodního hudebního festivalu Karla Ditterse z Dittersdorfu*

■ přátelé varhanní hudby zve Moravská filharmonie Olomouc na 40. ročník *Mezinárodního varhanního festivalu* v Olomouci; koncerty se konají ve dnech 4.–18. 9. 2008

■ Kulturní středisko Velká Bystřice zve ve dnech 6.–7. 9. 2008 na *Lidový rok* – 19. ročník folklorního festivalu spojeného s řemeslným jarmarkem

■ Sdružení historických sídel Čech, Moravy a Slezska vyhláší každoročně *Dny Evropského dědictví*, tentokrát s podtitulem „Památky v krajině a krajina jako památka“; národní zahájení se koná v Českých Budějovicích; ve dnech 13.–21. 9. 2008 se zapojí města i muzejní instituce v Olomouckém kraji a pozvou v těchto dnech návštěvníky na prohlídky a doprovodné akce zdarma

■ DUHA kulturní klub u hradeb v Prostějově zve dne 13.–14. 9. 2008 na **XXVI. Hanácké slavnosti** – folklorní festival národopisných souborů a řemeslný jarmark s doprovodným kulturním programem

■ 15. ročník *Podzimního festivalu duchovní hudby* pořádá v Olomouci ve dnech 20. 9.–18. 10. 2008 Umělecká agentura ARS VIVA Olomouc

■ dávná i nedávná historie bude prezentována od 25. 9.–23. 11. 2008 na výstavě *Osudové osmičky*, jejímž pořadatelem je Muzeum Prostějovska v Prostějově

REGIONÁLNÍ KULTURNÍ OSOBNOSTI

ČERVENEC

Blažek, Karel – prozaik; básník; překladatel; redaktor

* 26. 07. 1948 Přerov

Místa působení: Brno

Pozn.: autor vědeckofantastických próz; šéfredaktor časopisu *Listy pro literaturu*; spoluzakladatel firmy Černá planeta

Literatura: Adamovič, I.: *Slovník české literární fantastiky a science fiction*. Praha 1995; *Literární měsíčník*, 1980, č. 6; *Slovník české literatury 1970–1981*. Praha 1985.

Cinek, František – autor odborné literatury; historik

* 20. 07. 1888 Stichovice, okr. Prostějov

† 03. 09. 1966 Brno

Místa působení: Kroměříž; Olomouc

Pozn.: ve 30. letech zastupoval olomouckou arcidiecézi na eucharistických kongresech v Kartágu, Dublinu, Budapešti; v letech 1945–46 se významně angažoval za obnovení olomoucké univerzity; věnoval se historii národního probuzení a působení kněžstva na Moravě v 18. a 19. století

Literatura: *Český biografický slovník XX. století*. 1. A–J. Praha 1999; *Zakladatelé a pokračovatelé*. Olomouc 1996.

Doskočil, Karel – archivář; básník; editor; literární historik; překladatel

* 16. 07. 1908 Olešnice, okr. Blansko

† 04. 02. 1962 Praha

Pozn.: autor z okruhu katolických spisovatelů; pracoval v pražských archívech; editor a překladatel latinských děl

Literatura: *Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce*. 1. A–G. Praha 1985; Hoffmanová, J. – Pražáková, J.: *Biografický slovník archivářů českých zemí*. Praha 2000.

Chloupek, Jan – autor odborné literatury; filolog

* 25. 07. 1928 Brno

† 07. 10. 2003

Místa působení: Brno; Uherský Brod, okr. Uherské Hradiště

Pozn.: v letech 1965–67 stipendista Humboldtovy nadace na univerzitě v Erlangenu (Německo); bohemista; autor příspěvků popularizujících jazykovědné poznatky

Literatura: *Český biografický slovník XX. století*. 1. A–J. Praha 1999; *Československý biografický slovník*. Praha 1992; *Slovo a slovesnost*, 65, 2004, č. 1.

Chramosta, František – básník

* 09. 07. 1868 Zhoř, okr. Pelhřimov

† 02. 01. 1947 Zhoř, okr. Pelhřimov

Místa působení: Boskovice, okr. Blansko

Literatura: *Kdy zemřeli... ? 1937–1962*. Praha 1962; *Poselství*. Olomouc 1938.

Liška, Roman – publicista; vydavatel; spisovatel

* 29. 07. 1898 Velké Meziříčí, okr. Žďár nad Sázavou

† 11. 11. 1977 Brno

Místa působení: Brno; Velké Meziříčí, okr. Žďár nad Sázavou

Pozn.: vydával Ročenku Krajinského muzea ve Velkém Meziříčí; publikoval ve Velkomeziříčsku

Literatura: Zejda, R. – Jurman, H. – Havlíková, L.: Slovník spisovatelů okresu Žďár nad Sázavou. Třebíč 1992.

Mrazík, Jan – překladatel; redaktor

* 15. 07. 1848 Roštín, okr. Kroměříž

† červenec 1923

Místa působení: Roštín, okr. Kroměříž

Pozn.: řídil vydavatelství Dědictví Komenského a Pedagogické rozhledy; redaktor České školy; zajímal se o reformy školství, o vyšší vzdělávání učitelů, didaktiku jazykového vyučování

Literatura: Pedagogická encyklopedie. 2. Praha 1939; Pedagogický slovník. 1. A–O. Praha 1965.

Můčka, Antonín – básník; kulturně-osvětový pracovník; publicista

* 07. 07. 1828 Budišovice, okr. Opava

† 23. 05. 1909 Budišovice, okr. Opava

Místa působení: Budišovice, okr. Opava

Pozn.: dopisovatel Opavského besedníku; své verše přednášel na veřejných akcích, některé vyšly v Opavském týdeníku

Literatura: Ficek, V.: Biografický slovník širšího Ostravska. 4. Opava 1981.

Pernes, Jiří – autor literatury faktu; historik; muzejní pracovník

* 04. 07. 1948 Svitavy

Místa působení: Brno; Slavkov u Brna, okr. Vyškov

Pozn.: články v tisku; vědecký pracovník Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR

Literatura: Kdo je kdo v České republice. 1994–1995. Praha 1994; Kdo je kdo. 91/92. Česká republika. Federální orgány ČSFR. 2. N–Ž. Praha 1991; Slovník klubu autorů literatury faktu. Praha 1996; Kdo je kdo. Osobnosti české současnosti. 5000 životopisů. Praha 2005.

Stavinoha, František – prozaik; publicista; fejetonista

* 10. 07. 1928 Zašová, okr. Vsetín

† 08. 04. 2006 Kladno

Pozn.: vztah díla k Valašsku; publikační činnost v Dikobrazu, Práci, Literárním měsíčníku aj.

Literatura: Mikulcová, M. – Graclík, M.: Kulturní toulky Valašskem. Frýdek-Místek 2001; Slovník české literatury 1970–1981. Praha 1985; Slovník českých spisovatelů od roku 1945. 2. M–Ž. Praha 1998.

Suchomel, Milan – literární kritik; literární vědec

* 13. 07. 1928 Brno

Místa působení: Brno

Pozn.: vedoucí katedry české a slovenské literatury a literární vědy FF MU v Brně; zabývá se českou prózou po 2. světové válce

Literatura: Kdo je kdo v České republice. 1994–1995. Praha 1994; Kdo je kdo. 91/92. Česká republika. Federální orgány ČSFR. 2. N–Ž. Praha 1991; Český biografický slovník XX. století. 3. Q–Ž. Praha 1999.

Svobodová, Růžena – básnířka; prozaička

* 10. 07. 1868 Mikulovice, okr. Znojmo

† 01. 01. 1920 Praha

Pozn.: autorka knih pro děti; žila v Praze; náměty pro tvorbu čerpal a i z pobytů na moravském venkově v Beskydech; klasička české ženské prózy; představitelka českého literárního impresionismu

Literatura: Šuleř, O.: Laskavé medailony. Ostrava 2007; Biografický slovník Slezska a severní Moravy. 6. Ostrava 1996; Mourková, J.: Růžena Svobodová. Praha 1975; Český biografický slovník XX. století. 3. Q–Ž. Praha 1999; Čeští spisovatelé z přelomu 19. a 20. století. Praha 1972; Mikulcová, M. – Gracík, M.: Kulturní toulky Valašskem. Frýdek-Místek 2001.

Štěchovský, Bohuslav – dramatik; novinář; prozaik

* 17. 07. 1858 Rakovník

† 04. 12. 1943 Brno

Místa působení: Brno

Pozn.: autor řady povídek a několika divadelních her

Literatura: Chmel, Z.: Galerie brněnských osobností. 4. S–T. Brno 2005; Český biografický slovník XX. století. 3. Q–Ž. Praha 1999.

Uhlíř, Dušan – autor literatury faktu; historik

* 28. 07. 1938 Brno

Místa působení: Brno; Opava

Pozn.: od r. 1993 docent obecných dějin novověku na Slezské universitě v Opavě; spolupráce s tiskem, rozhlasem, televizí, filmem

Literatura: Slovník klubu autorů literatury faktu.

Praha 1996; Lexikon současných českých historiků. Praha 1999.

SRPEN

Deml, Jakub – básník; prozaik; publicista; překladatel; vydavatel knih

* 20. 08. 1878 Tasov, okr. Třebíč

† 10. 02. 1961 Třebíč

Místa působení: Brno; Jinošov, okr. Třebíč; Kučero, okr. Vyškov; Lesonice, okr. Třebíč; Třešť, okr. Jihlava; Šternberk, okr. Olomouc

Oblast působení: Třebíčsko

Pozn.: podíl na vydávání a překládání knih ve vydavatelství Dobré dílo; překlady z němčiny a latiny

Literatura: Göbl, L.: Osobnosti Vysočiny. 1. Pelhřimov 2005; Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. 1. A–G. Praha 1985; Slovník českých spisovatelů. Toronto 1982; Český biografický slovník XX. století. 1. A–J. Praha 1999.

Eliášová, Eva – spisovatelka

* 15. 08. 1958 Zlín

Místa působení: Zlín

Pozn.: publikuje pověsti a pohádky

Literatura: Machala, L.: Průvodce po nových jménech české poezie a prózy 1990–1995. Olomouc 1996.

Kojanová, Anna – spisovatelka; básnířka

* 26. 08. 1938 Valašská Bystřice, okr. Vsetín

Místa působení: Zlín

Literatura: Slovník osobností kulturního a společenského života Valašska 2000. Valašské Meziříčí 2000.

Kula, Emil – skladatel; malíř; spisovatel

* 25. 08. 1908 Fryštát, okr. Karviná

† 08. 09. 1970 Fryštát, okr. Karviná

Místa působení: Vidnava, okr. Jeseník; Třinec, okr. Frýdek-Místek; Javorník, okr. Jeseník; Nový Bohumín, okr. Karviná; Fryštát, okr. Karviná

Pozn.: maloval krajiny; autor zpěvohry; napsal filmový scénář

Literatura: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. Nová řada. 6 (18). Ostrava 2005.

Mathon, Josef – fotograf; prozaik

* 28. 08. 1878 Janoslavice, okr. Šumperk

† 14. 03. 1954 Brno

Místa působení: Brno; Letovice, okr. Blansko

Pozn.: autor humorně laděných próz

Literatura: Severní Morava. Sv. 58. Šumperk 1989.

Mikeš, Petr – básník; knihovník; překladatel

* 19. 08. 1948 Zlín

Místa působení: Olomouc

Pozn.: do roku 1999 jeho básnické dílo vycházelo pouze v samizdatu; podílel se na vydávání samizdatové edice Texty přátel; některé jeho básně přeložil O. F. Babler do polštiny a němčiny; překlady z ruštiny, polštiny, francouzštiny a hlavně angličtiny

Literatura: Kdo je kdo v České republice. 1994–1995. Praha 1994; Hanácké noviny, 2.6.1990; Host, 23, 2007, č. 3.

Nehýbl, Jaroslav – folklorista; literární historik

* srpen 1908 Orlová, okr. Karviná

† 20. 06. 1988 Příbor, okr. Nový Jičín

Místa působení: Brno; Frenštát pod Radhoštěm, okr. Nový Jičín; Frýdek-Místek; Olomouc; Opava; Přerov; Příbor, okr. Nový Jičín

Pozn.: spolupracovník Slezského studijního ústavu v Opavě

Literatura: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. Nová řada. 6 (18). Ostrava 2005; Československý hudební slovník osob a institucí. 2. M–Ž. Praha 1965.

Režný, Jaroslav – básník; prozaik

* 13. 08. 1958 Prostějov

Místa působení: Jeseník

Literatura: Machala, L.: Průvodce po nových jménech české poezie a prózy 1990–1995. Olomouc 1996.

Spáčil, Innocenc – básník

* 25. 08. 1898 Loukov, okr. Kroměříž

† 28. 06. 1950 Brno

Místa působení: Rychlov, okr. Kroměříž; Sudice, okr. Opava

Pozn.: některé jeho básně byly zhudebněny

Literatura: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. 4. Opava – Ostrava 1995.

Trávníček, František – bohemista; filolog; literární teoretik; publicista

* 17. 08. 1888 Spešov, okr. Blansko

† 06. 06. 1961 Brno

Místa působení: Brno

Pozn.: zabýval se vývojem českého jazyka, moravskou dialektologií a současnou češtinou; psal odbornou literaturu; sekretář dialektologické

komise České akademie věd a umění v Praze v letech 1911–15; působil na UK v Praze v letech 1920–1927

Literatura: Chmel, Z.: Galerie brněnských osobností. 4. S–T. Brno 2005; Šlechtová, A. – Levora, J.: Členové České akademie věd a umění 1890–1952. Praha 2004; Český biografický slovník XX. století. 3. Q–Ž. Praha 1999; Všeobecná encyklopedie ve čtyřech svazcích. 4. Ř/Ž. Praha 1998.

Valoušek, Ladislav – spisovatel; publicista

* 01. 08. 1918 Žerotín, okr. Olomouc

† 24. 05. 1996 Šternberk, okr. Olomouc

Místa působení: Olomouc; Šternberk, okr. Olomouc

Pozn.: za války byl příslušníkem francouzského válečného letectva a po porážce Francie bojoval v řadách Royal Air Force (RAF); přispíval do časopisu Letectví a kosmonautika; v pozůstatosti řada nepublikovaných vzpomínkových rukopisů

Literatura: Valoušek, L.: Návraty stíhačů. Šternberk 2004.

Vintr Josef – filolog; literární historik

* 24. 08. 1938 Senetářov, okr. Blansko

Pozn.: pracovník Ústavu pro jazyk český ČSAV v Praze; působil v Institut für Slawistik university ve Vídni

Literatura: Český biografický slovník XX. století. 3. Q–Ž. Praha 1999.

Welzl, Jan – lidový vypravěč

* 15. 08. 1868 Zábřeh, okr. Šumperk

† 19. 09. 1948 Dawson (Kanada)

Pozn.: v letech 1892–1928 žil v arktických končinách; jeho vyprávění literárně zpracovali R. Těsnohlídek (Eskymo Welzl), E. Valenta a B. Golombek (Třicet let na zlatém severu); od roku 1929 se usadil v severozápadní Kanadě

Literatura: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. 9. Ostrava 1997; Ficek, V.: Biografický slovník širšího Ostravska. 3. Opava 1979; Severní Morava. Sv. 31. Šumperk 1976.

ZÁŘÍ

Babula, Václav – básník; textař populární hudby

* 23. 09. 1938 Zlín

Místa působení: Brno

Pozn.: od roku 1967 lékařem v Praze; textuje zejména střední proud populární hudby; básně publikuje časopisecky

Literatura: Matzner, A. – Poledňák, I. – Waserberger, I.: Encyklopedie jazzu a moderní populární hudby. 3. Praha 1990; Melodie, 22, 1984, č. 1.

Březina, Otokar – básník; esejista; prozaik

* 13. 09. 1868 Počátky, okr. Pelhřimov

† 25. 03. 1929 Jaroměřice nad Rokytnou, okr. Třebíč

Místa působení: Jaroměřice nad Rokytnou, okr. Třebíč; Nová Říše, okr. Jihlava; Náměšř nad Oslavou, okr. Třebíč

Pozn.: metaforicky laděné básnické dílo; osobitá podoba literárního symbolismu; dvakrát navržen na Nobelovu cenu

Literatura: Göbl, L.: Osobnosti Vysočiny. 1. Pelhřimov 2005; Šlechtová, A. – Levora, J.: Členové České akademie věd a umění 1890–1952. Pra-

ha 2004; Kubíček, J.: Otokar Březina. Soupis literatury o jeho životě a díle. Brno 1971; Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. 1. A–G. Praha 1985; Veselý, A.: Otokar Březina. Osobnost a dílo. Brno 1928.

Čep, Tomáš – folklorista; knihovník; literární historik; sběratel lidových pohádek a písní

* 03. 09. 1888 Želechovice, okr. Olomouc

† 17. 10. 1959 Leopoldov (Slovensko)

Místa působení: Brno; Moravské Budějovice, okr. Třebíč; Opava

Oblast působení: Brněnsko; Hlučínsko; Slezsko
Pozn.: roku 1935 se stal prvním docentem sociologie venkova Vysoké školy zemědělské v Brně; za své názory vězněn v době nacismu i v 50. letech; od národopisných studií přešel k sociologii venkova

Literatura: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. 11. Ostrava 1998; Ficek, V.: Biografický slovník širšího Ostravska. 2. Opava 1976.

David, Václav – folklorista; publicista

* 22. 09. 1848 Petřkovice, okr. Nový Jičín

† 20. 08. 1939 Olšany u Prostějova, okr. Prostějov

Místa působení: Olšany u Prostějova, okr. Prostějov

Pozn.: sbíral lidové pověsti; přispíval do časopisů

Literatura: Baláš, M.: Kulturní místopis Novojičínska. Nový Jičín 1967; Ficek, V.: Biografický slovník širšího Ostravska. 1. Opava 1972.

Frank, Ferdinand – autor dětské literatury

* 13. 09. 1858 Nový Malín, okr. Šumperk

† 19. 10. 1927 Vídeň (Rakousko)

Literatura: Filip, Z.: Biografický slovník okresu Šumperk. Šumperk 2001.

Karell, Ludwig – novinář; spisovatel

* 26. 09. 1858 Loštice, okr. Šumperk

† 06. 11. 1930 Vídeň (Rakousko)

Pozn.: popularizátor přírodních věd

Literatura: Filip, Z.: Biografický slovník okresu Šumperk. Šumperk 2001.

Koněrza, Josef – překladatel; spisovatel

* 23. 09. 1858 Dalečín, okr. Žďár nad Sázavou

† 06. 05. 1948 Žďár nad Sázavou

Místa působení: Křetín, okr. Blansko; Slavkovice, okr. Žďár nad Sázavou

Pozn.: překládal z ruštiny, polštiny a bulharštiny
Literatura: Bystřicko, 1991, duben; Kdy zemřeli...? 1937–1962. Praha 1962.

Křesfan, Robert – skladatel; textař; zpěvák; kytarista; překladatel

* 16. 09. 1958 Počátky, okr. Pelhřimov

Místa působení: Brno

Pozn.: zakládající člen skupiny Poutníci; člen skupiny Druhá tráva

Literatura: Černá, J.: Slovníček současných brněnských spisovatelů. Brno 1994; Kdo je kdo. Osobnosti české současnosti. 5000 životopisů. Praha 2005.

Kubíček, František Jaroslav – básník; novinář; prozaik; redaktor

* 14. 09. 1838 Smržice, okr. Prostějov

† 17. 02. 1865 Brno

Místa působení: Brno; Olomouc

Literatura: Hýsek, M.: Literární Morava v letech

1849–1885. Praha 1911; Masarykův slovník naučný. 4. Praha 1929.

Laurenčík, Jiří – editor

* 07. 09. 1938 Zdětín

† 15. 03. 2005 Prostějov

Místa působení: Prostějov

Pozn.: zaměření na církevní historii Prostějova; věnoval se dílu Františka Koželuhu

Literatura: Prostějovský den, 27. 4. 2005.

Reh, Karl Christian – básník; dramatik; prozaik

* 09. 09. 1888 Šumperk

† 1926 Vídeň (Rakousko)

Pozn.: ovlivněn francouzskou modernou

Literatura: Filip, Z.: Biografický slovník okresu Šumperk. Šumperk 2001.

Salajka, Milan – publicista; redaktor

* 06. 09. 1928 Pudlov, okr. Karviná

Pozn.: přední aktivista ekumenického hnutí; tajemník Ekumenické rady církví v Československu; duchovní Církve československé husitské; redigoval dvouměsíčník Theologická revue

Literatura: Kdo je kdo v České republice. 1994–1995. Praha 1994; Československý biografický slovník. Praha 1992.

Sís, František – básník; novinář

* 05. 09. 1878 Maršov, okr. Brno-venkov

† 17. 08. 1938 Praha

Pozn.: po vypuknutí 1. světové války jeden z hlavních organizátorů domácího protirakouského odboje; založil týdeník Národ; v letech 1917–21 šéfredaktor Národních listů; politicky působil v Čs. národní demokracii

Literatura: Československý biografický slovník. Praha 1992; Český biografický slovník XX. století. 3. Q–Ž. Praha 1999.

Skálová, Augusta – básnička; dramatička; spisovatelka

* 28. 09. 1898 Želatovice, okr. Přerov

† 27. 05. 1996 Javorník-Bílý Potok, okr. Jeseník

Místa působení: Brno; Javorník-Bílý Potok, okr. Jeseník

Pozn.: v tvorbě ji podporoval Arne Novák; zabývala se komplikovanými vztahy mezi ženou a mužem

Literatura: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. 12. Ostrava 1999; Adamovič, I.: Slovník české literární fantastiky a science fiction. Praha 1995.

Vávra, Josef – spisovatel; vydavatel

* 19. 09. 1858 Proseč, okr. Chrudim

† 08. 04. 1936 Ivančice, okr. Brno-venkov

Místa působení: Ivančice, okr. Brno-venkov

Literatura: Kalendárium jihomoravských osobností a událostí 1986–1990. Brno 1986; Československý hudební slovník osob a institucí. 2. M–Ž. Praha 1965.

KOPIE OBÁLEK A ANOTACÍ

Vědecká knihovna v Olomouci od ledna 2008 využívá možnost přebírat od některých nakladatelů a internetových knihkupectví skenované kopie knižních obálek a anotací.

Přebírání umožňuje dohoda Svazu knihovníků a informačních pracovníků ČR a firem Computer Press, a. s., Euromedia, k. s., Kanzelsberger, a. s., Kosmas, s. r. o., LIBREX, Pavel Dobrovský – BETA, Knižní velkoobchod Pemic, a. s., Vltava, a. s. (spolupracující firmy).

Knihovny, které jsou členy SKIP, mohou bezplatně pro své on-line katalogy přebírat za předpokladu dodržení všech zákonných podmínek kopie obálek a anotací knih i dalších dokumentů z webových stránek spolupracujících firem. Podrobnosti jsou k dispozici na stránce <http://skip.nkp.cz/akcObalky.htm>.

Spolupracující nakladatelé a knihkupci

Computer Press, a. s.

Euromedia k. s.

Kanzelsberger, a. s.

Kosmas, s. r. o.

LIBREX

Pavel Dobrovský – BETA

Knižní velkoobchod Pemic, a. s.

Svaz českých nakladatelů a knihkupců

Vltava, a. s.

Z obsahu:

Umění kulturně naplnit život

- Bohumír Kolář s Ladislavem Lamačem

Kniha v 21. století v Opavě již popáté

- Roman Giebisch

Umíme žít v interkulturní společnosti?

- Monika Morgensternová, Lenka Šulová

Quo vadis, philosophia?

- Jaromír Mrňka

Paměť krajiny. Putování Hanou

- Ján Kadlec

90 let Spolku sběratelů a přátel exlibris

- Josef Chalupský

Proč spí česká literatura?

- odpovídá Alexander Tomský

2